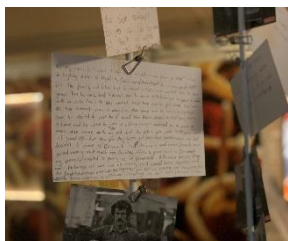

2025

HÅNDBOG FOR SAMSKABTE SAMLINGER

Jonas Hørup Ruskjær &
Liv Köhne Lind
MARK | MUSEET FOR EN NY
DANMARKSHISTORIE

Emma Barnhøj Jeppesen
FURESØ MUSEER/IMMIGRANTMUSEET

ABSTRACT	2
FORORD.....	3
INTRODUKTION	4
KAPITEL I: TEORETISKE INDSIGTER	7
SAMSKABELSENS FASER	7
Research	7
Forberedelse	9
Udførelse.....	10
Evaluering og implementering	10
FAKTORER DER FORMER SAMSKABELSEN	12
Scenarie: Den svære samskabelse	12
Varighed	13
Samspil med de andre faktorer	14
Værktøjskasse - varighed.....	15
Formål.....	15
Værktøjskasse - formål.....	16
Museumsvanthed	17
Motivation	19
Værktøjskasse - motivation	19
Scenarie: Succesfuld samskabelse	20
KAPITEL II: CASES	22
SAMSKABENDE PROJEKTER.....	22
Case 1: Klimadagen - en sanselig vandring.....	23
Case 2: Hvor har vi hjemme?	27
Case 3: Sansevandringer på Furesøegnen.....	36
Case 4: Det moderne landbrug	41
Case 5: Lørdagssysler	44
Case 6: Rytmask Musikkonservatorium	49
Case 7: Sprogskolen	52
KAPITEL III: IMPACT	57
Impact: Museernes praksisser og arbejde med bæredygtighed	58
Impact: Deltagere og gatekeepers tilknytning til museerne	58
REFLEKSION: VEJEN TIL SAMSKABELSE	60
LITTERATUR	61

ABSTRACT

This manual presents results from the project “Samskabte Samlinger” (Co-created Collections), which explores new ways to enhance social and cultural sustainability in museums by using co-creation and citizen science in collecting and management of museum collections. It introduces a cyclical framework for understanding the phases of co-creation and identifies four key factors that influence the processes and outcomes of co-creation, particularly in the context of collection work. These key factors are: purpose, duration, motivation, and museum familiarity. The factors are dynamic and mutually interact, generating both positive and negative synergies, making it crucial to establish the right balance between them. Lastly, the manual includes seven cases, each showcasing various factors and outputs, ranging from co-creating to designating the collection of future museum objects.

KEYWORDS: museum collection, co-creation, citizen science, collaboration, participatory, collecting, inclusion, social and cultural sustainability.

FORORD

Projektet 'Samskabte Samlinger' søger at nytænke og dels disrupte mere traditionelle arbejds- og tilgange til samlingsvaretagelse på museerne. Håndbogen henvender sig derfor hovedsageligt til de fagpersoner som beskæftiger sig med samlingsområdet, forstået indsamling, registrering og bevaring. Vores proces viste, at al samskabelse kræver en stor formidlingsfaglighed, og fordrede tæt samarbejde mellem kollegaer med både formidlings- og samlingskompetencer.

Baggrunden for denne håndbog er et behov for en samlingsnær forståelse af samskabelse som drivkraft for en mere inklusiv og demokratisk museumspraksis, der rummer et bredt spektrum af stemmer og perspektiver, og hvor et stadig bredere udsnit af borgerne kan spejle sig i museernes samlinger.

Håndbogen tilbyder museumssamlingernes fagpersoner et teoretisk grundlag for samskabelse, udfoldet gennem konkrete cases, der illustrerer, hvordan denne metode kan anvendes i praksis. Håndbogen giver også praktiske værktøjer og refleksioner over, hvordan samskabelse kan integreres i både samlingsudvikling og formidling.

Samskabelse kan kun lade sig gøre sammen med de mange medskabere, som deltager og bidrager til museernes initiativer. Vi vil derfor gerne sende en stor tak til vores mange partnere: Give-Grindsted Uddannelsescenter, Grindsted Landbrugsskole, designerne Henriette Rolf Larssen og Jeanne Vilhelmsen, Nørrebro Bibliotek, Tokulturelt Pigeprojekt i Farum, Farum Lokalhistoriske Forening, Værløseegnens Lokalhistoriske Forening, Rytmask Musikkonservatorium og deres studerende og undervisere i København og de mange lokale borgere i Billund Kommune, Storkøbenhavn og på Furesøegnen. Uden jer var initiativerne beskrevet i denne håndbog ikke blevet ført ud i livet, og jeres bidrag er med til at sikre en mere flerstemmig og mangfoldig Danmarkshistorie.

INTRODUKTION

I foråret 2024 præsenterer SVM-regeringen sammen med et bredt flertal i Folketinget et længe ventet forslag til en ny reform af museumsområdet i Danmark. Løftet om et opgør med et forældet tilskudssystem er resulteret i bred politisk enighed om at modernisere og fremtidssikre museernes rolle i samfundet og skabe nye dynamiske rammer for driften af det danske museumsvesen. Med reformen bliver museernes raison d'être slået fast: samlingen, der efter den nye politiske aftale skal "sikre vores historie og vores historiefortælling, være aktuelle og relevante, registreret og indberettet." ('Museumsreform: en generationsinvestering i vores fælles fortælling', 2024, 2) Som led i det øgede fokus på samlingens betydning er et andet centralt element i reformen at fremme museernes rolle som mødesteder for demokratiske samtaler, innovation og samskabelse. Viden om vores fælles historie og kulturarv skal deles og udvikles i fællesskab med brugerne. Målet er naturligvis at gøre museerne mere tilgængelige, relevante og inkluderende for alle samfundsgrupper - og dét mål skal blandt andet nås gennem et øget fokus på kontinuerlig samlingsudvikling.

Takterne i den nye museumsreform er hverken ukendte eller uprøvede for de danske museer. Med inspiration fra det internationale museumslandskab har der eksisteret en gennemgribende diskurs de sidste mange år om outreach og brugerinddragelse. En diskurs, der har introduceret nye arbejdsformer med fokus på samskabelse og inklusion i museernes praksisser. I en verden, hvor viden forhandles og konstant er under forandring, er anerkendelse og inddragelse af flerstemmige perspektiver blevet en demokratisk præmis - med rette - for museernes eksistensgrundlag.

Opmkomsten af det såkaldte partcipatoriske paradigme kan ses som reaktion på den væsentlige og valide kritik af vestlige museer som institutioner for majoritetskultur og elitehistorie, der de senere år har været ramme for den offentlige debat om kultur og identitet. Kernen af denne kritik er, at museerne som autoriteter for vores fælles kulturarv ikke har været gode nok til at omfavne flerstemmighed og anerkende marginaliserede gruppers aftryk på samfundsudviklingen. Det har resulteret i en skævvridning af den kollektive historie, idet visse samfundsgrupper er blevet overset eller nedprioriteret i museernes arbejde, mens andre gruppers perspektiver er blevet (re)produceret i de samme velkendte strukturer. Med det partcipatoriske paradigme har museerne højnet deres opmærksomhed på mere åbne, inkluderende og pluralistiske tilgange i forsøget på at demokratisere den fælles kulturarv. Som resultat positionerer flere museer sig som 'anerkendelsesautoriteter' - et begreb hentet fra den tyske professor Stephan Feuchtwang om museernes institutionelle selverkendelse af, at menneskers manglende afspejling i den kollektive historie er en udfordring for museerne som demokratiske institutioner, og at fokus derfor må henledes på at omfavne flerstemmige perspektiver (Feuchtwang 2003; Naguib 2013).

I langt højere grad end tidligere kalder det nye fokus på samskabelse som integreret arbejdsmetode i museernes behandling af vores fælles fortid, nutid og fremtid. Idéen om *det samskabende* er langt fra ny, og selvom fænomenet har vundet indpas mange steder, er der dog langt fra enighed om, hvad det egentlig betyder og indebærer. Forskningslitteraturen viser, at samskabelse som begreb hverken er entydigt eller letanvendeligt, men at det bruges i divergerende sammenhænge til at beskrive alsidige samarbejdsformer mellem forskellige parter om varierende problemstillinger.

Ser vi på en museal kontekst, har samskabelse som begreb og metode udviklet sig betragteligt over tid, stærkt influeret af bredere kulturelle, sociale og teknologiske vendinger. I dag forstår vi samskabelse som den proces, hvor et museums fagansatte og brugere arbejder sammen om et fælles mål, og at denne proces indebærer principper om inklusion, deltagelse og delt autoritet. Imidlertid kan grundlaget for deltagende praksisser på museerne spores helt tilbage til deres oprindelse. Under oplysningstiden og romantikken blev samlingerne

typisk udstillet på måder, der inviterede til offentligt engagement, om end disse tidlige interaktioner ofte var meget passive og ensrettede. Museet fungerede først og fremmest som et sted for fremvisning af viden snarere end skabelse af selvsamme. Men i midten af det 20. århundrede skiftede denne dagsorden, og idéen om, at de museumsbesøgende til en vis grad kunne involveres i skabelsen af deres egen museumsoplevelse, blev født. Idealet blev i stedet, at museerne skulle være aktive miljøer, hvor de besøgende på nye måder kunne engagere sig i de udstillede genstande og de historier, der blev fortalt. I løbet af 1970'erne og 1980'erne begyndte nye sociale bevægelser at skubbe til de etablerede normer og dermed også til museernes dagsordener og selvbillende. Behovet for mere deltagende tilgange voksede i takt med erkendelsen af, at det var vigtigt at være relevant for et bredt publikum, og museerne begyndte at åbne små rum for marginaliserede grupper, der kunne fortælle deres egen historie. Kombineret med den voksende anerkendelse af brugerinddragelse og inklusion fra andre sektorer satte den digitale revolution i 1990'erne og 2000'erne for alvor gang i udviklingen. Den fælles kulturarv kunne pludselig tilgås på helt nye måder, og idéerne om samskabelse blev udvidet, forhandlet og tilpasset de nye rammer. Det seneste årti har samskabelse som metode indtaget en stadig mere fremtrædende rolle hos mange museer. Drevet af ønsket om at demokratisere museumsoplevelsen og skabe mere betydningsfulde relationer med deres publikum har museerne erkendt, at deres rolle ikke blot er at præsentere kurateret indhold, men også at gøre det muligt for besøgende at konstruere viden, mening og perspektiver med museet. I dag anses samskabelse derfor ikke kun som et værktøj til engagement og involvering, men som en måde at sikre, at museets indhold reflekterer et bredt spektrum af stemmer, erfaringer og perspektiver (Simon 2010; Black 2011; Simmons 2016).

Det nye deltagelsesfokus har særligt udfoldet sig i museernes formidlingsindsatser, både internationalt og herhjemme, og der findes i dag et væld af litteratur, der beskæftiger sig med samskabelsesprocesser, hvor det fælles tredje mellem museet og en eller flere deltagergrupper er et formidlingsoutput, for eksempel en udstilling. Også på MARK | Museet for en ny Danmarkshistorie og Furesø Museer/Immigrantmuseet har samskabelse som metode vundet indpas i museernes formidlingskoncepter. På Mark der indsamler og formidler landbrug-, industri- og turismehistorie i Billund Kommune, har samskabt en række formidlingsinitiativer med børn og unge eksempelvis 'Jeres fortid - Vores fremtid', hvor elever fra den lokale privatskole tager ordet og siger ligeud, hvad de mener om klima og bæredygtighed, set i forhold til deres eget liv og lokalområde. På Furesø Museer/Immigrantmuseet, der dokumenterer og formidler lokale historier fra Furesøegnen og fortællinger fra den danske indvandringshistorie på nationalt plan, har en lang række formidlingsinitiativer været søsat med fokus på samskabelse og medkuratering mellem museum og deltagergruppe, eksempelvis særudstillingerne 'Sikkerne i Danmark - Meet the Sikhs' og 'Gæstearbejderne - Fortællinger fra 70'erne' samt det lokalhistoriske indsamlingsprojekt 'Vores Historie'. Begge museer trækker derfor på en lang og rig tradition for samskabelse. Ikke kun i historisk perspektiv, men også fra museernes egne praksisser og identitet.

Imidlertid har den nye museumsreform endnu engang understreget behovet for at genbesøge samskabelse som musealt koncept og indtænke metoden i flere sammenhænge end blot de formidlingsmæssige. Reformens ordlyd, som på flere niveauer betoner betydningen af samlingerne samt et øget fokus på relevans og inddragelse, baner vejen for en ny praksisudvikling, der i højere grad end tidligere integrerer samskabelse som metode i museernes samlingsudvikling og -forståelse.

Denne håndbog af Mark | Museet for en ny Danmarkshistorie og Furesø Museer/Immigrantmuseet er et eksempel på denne praksisudvikling. Vores mål er at give inspiration til det brede museumslandskab gennem empiriske eksempler, praktiske værktøjer og etiske overvejelser præsenteret i håndbogen til at arbejde samskabende med fællesskaber i lokale nærmiljøer og på nationalt plan.

Håndbogen er udsprunget af det tværinstitutionelle projekt *Samskabte Samlinger* (med bevilling fra Slots- og Kulturstyrelsens pulje 'Bæredygtige Museer, 2023-2024), der har sat fokus på bæredygtig samlingsvaretagelse. I projektet har de to museer i tæt sparring med Konserveringscenter Vejle etableret strategier og metoder for museernes samlingsudvikling ved at udforske nye måder at arbejde med samskabelse i indsamlings- og bevaringspraksisser. Med afsæt i tanken om at integrere inkluderende og deltagende tilgange i arbejdet med at indsamle, registrere og bevare kulturarv har museerne arbejdet caseorienteret med konkrete initiativer, hvis formål har været at teste, udvikle og evaluere integration af samskabelsesprocesser i samlingsarbejdet. Målet har været at styrke den kulturelle og sociale bæredygtighed i vores samlinger ved at udfordre etablerede samlingsparadigmer og genstandsbegreber med et øget fokus på immateriel og stedbunden kulturarv, samtidig med at museernes ikke-brugere har været inviteret til at udpege og betydningsvurdere kulturarven med henblik på at sikre en bredere repræsentation i museernes samlinger, formidling og forskning. De omfattende resultater af disse tanker og prøvehandling finder du her i håndbogen.

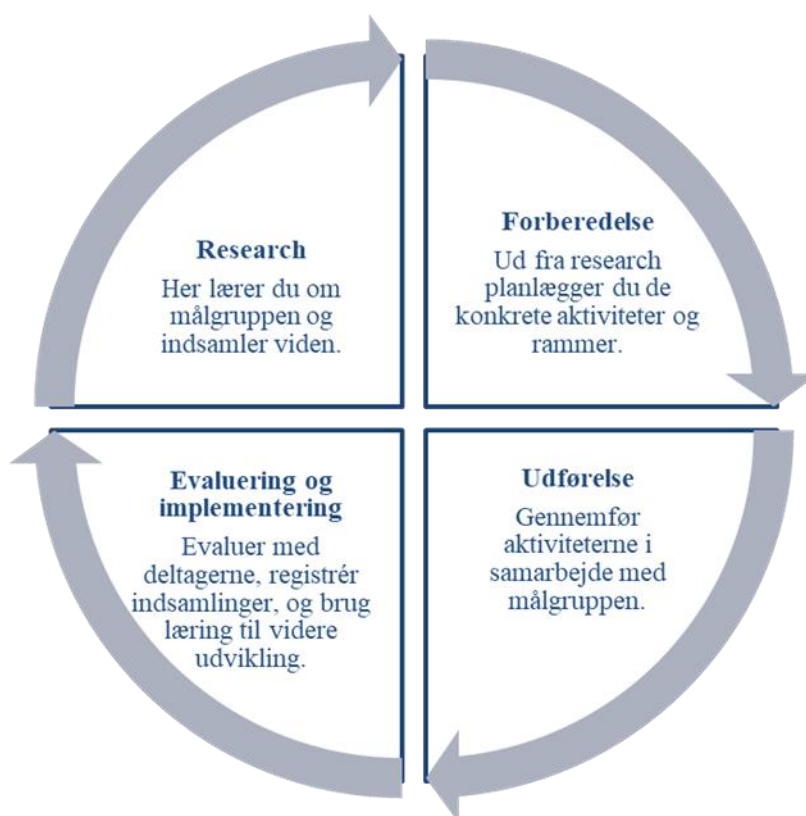
Håndbogen består overordnet af tre kapitler. I *det første kapitel* ser vi på de teoretiske indsigter, som projektet har medført. Ud fra en cyklisk model gennemgår vi samskabelsens faser, herunder de kendetegn, som karakteriserer den enkelte fase. Vi undersøger også de fire faktorer, som er med til at forme samskabelsesprocessen, og hvordan de indbyrdes påvirker hinanden og skaber synergi. Som del heraf præsenterer vi også forskellige værktøjskasser med praktiske redskaber samt etiske, organisatoriske og strategiske overvejelser til jer, som gerne vil i gang med samskabende samlingsprojekter. Afslutningsvis ser vi på graden af samskabelse, som kan variere afhængig af forholdet mellem institution og deltagergruppe(r). I *det andet kapitel* dykker vi ned i syv konkrete cases fra projektet, som illustrerer hvordan de teoretiske vindinger kan omsættes til praksis. Casene er understøttet af fotos, udtalelser fra forskellige partnere samt en oversigt over eksempler på best-practice og læring. I *det tredje og sidste kapitel* afrundes håndbogen med refleksioner over det impact, som de gennemførte cases og det overordnede projekt har haft for deltagergrupper/samarbejdspartnerne samt for museernes samlingspraksisser.

Samskabelse er et arbejde uden ende, uden absolutte fremgangsmåder og uden garanti for vellykkede resultater. Med principper om inklusion, deltagelse og delt autoritet skubber samskabelse til traditionelle måder at indsamle og bevare kulturarv, men netop i denne forskydning finder vi også samskabelsens potentiale til at bestyrke kulturel og social bæredygtighed i samlingerne. Denne håndbog er derfor heller ikke et absolut eller færdiggjort resultat, men et bidrag til den eksisterende samtale om, hvordan samskabelse kan videreudvikles på nye måder. Bogen tjener derfor som udgangspunkt for en videre diskussion af samskabelse som metode i museernes samlingsudvikling, og vi håber, at øvrige museer vil finde inspiration til egne praksisser og række ud for at indgå i dialog om samskabelsens muligheder og begrænsninger.

KAPITEL I: TEORETISKE INDSIGTER

SAMSKABELSENS FASER

Samskabelse er ikke en lineær proces, men vil ofte gennemgå en række vekselvirkende faser (se figur 1) flere gange i løbet af et tidsforløb. I stedet kan man anse samskabelse som en cyklisk proces, hvor museum og deltagergruppe(r) hele tiden lærer nyt om hinanden og implementere den nye viden i planlægningen og udførelsen af det samskabte projekt.

Figur 1: Hver fase skaber ny viden, der bidrager til at forfine processen. Derfor er faserne cykliske, frem for en lineær, afsluttet proces.

Research

Samlingsscreening

Måske har I allerede en idé om, hvilken deltagergruppe I vil arbejde med. Måske har I brug for at kortlægge grupper, der mangler i jeres arbejde. I alle tilfælde er det en god idé først at undersøge den eksisterende samling og identificere potentielle deltagergrupper gennem kvantitativ screening og/eller kvalitativ viden - to komponenter, der vekselvirker og supplerer hinanden fint.

En *kvantitativ screening* kortlægger repræsentation og underrepræsentation i samlingen. Det kan være en svær øvelse på grund af forskellige registreringspraksisser. Overvej derfor gerne følgende spørgsmål: Hvilke oplysninger og kriterier screenes der efter? Hvilke oplysninger er registreret tidligere? Findes der historisk ordlyd eller ældre registrantfelter og -klassificeringer, vi skal være opmærksomme på? Hvilke registreringssystemer (blå kort, Regin) har tidligere været anvendt, og hvordan har de påvirket, hvor oplysningerne er migreret til i dag? Er der særegne praksisser for registrering på vores museum? Hvordan registreres samme typer oplysninger bedst fremadrettet? Hvordan åbner de digitale søgemuligheder for at registrere flere kontekster på samme genstand?

Den *kvalitative viden* om repræsentation og underrepræsentation i samlingen vil typisk ligge in-house hos museets fagpersonale og vil ofte være resultat af opsamlet viden og erfaringer fra tidligere projekter. Denne viden kan sættes i spil med en kvantitativ screening af den eksisterende samling og bruges til at kvalificere, hvilke deltagergrupper I ønsker at arbejde med. Overvej her følgende spørgsmål: Er der særlige grupper, som er relevante for jeres samling, og I ønsker at blive klogere på? Har tidligere projekter peget jer i retning af grupper, der er underrepræsenteret i jeres samling, og hvordan kan vi bygge videre på denne viden? Er der grupper, der historisk har været marginaliseret i relation til den kulturarv, vi arbejder med? Har museet blinde vinkler, vi skal være særligt opmærksomme på? Er der særlige etiske overvejelser at gøre sig i udvælgelsen af deltagergrupper?

Udvælg deltagergruppe

På baggrund af den kvantitative screening og den kvalitative viden hos museets fagansatte udvælges en deltagergruppe. Overvej at konkretisere, hvem der tilhører deltagergruppen ved eventuelt at indsnævre eller udvide gruppen efter demografiske præmisser.

Skrivebordsresearch

Når deltagergruppen er udvalgt og konkretiseret, kan der indsamles nødvendig demografisk, socialt, kulturelt eller økonomisk data for at tegne et bedre indblik i gruppens sammensætning. For eksempel kan det være relevant at undersøge, om gruppen geografisk opholder sig ét sted mere end andre steder, om gruppen har kontakt til organisationer/institutioner, som kan bruges som gatekeepers, om der kan være økonomiske årsager til, at gruppen ikke kan deltage i projektet med mere. Herigennem kan der også identificeres barrierer såvel som motivationsfaktorer for gruppens interesse i projektet.

Forventningsafstemning

På baggrund af den indsamlede viden om deltagergruppen fra skrivebordsresearchen er det vigtigt med en intern forventningsafstemning blandt museets fagansatte. Hav dialoger med hinanden om, hvad der er realistisk at indsamle sammen med gruppen. Er det for eksempel konkrete genstande, fortællinger eller viden om et genstandsfelt? Afklar også jeres egen rolle i forhold til deltagergruppen og overvej, hvor jeres styrker og svagheder ligger. Måske er der behov for samarbejdspartnere, der har kompetencer og viden, som museumsansatte ikke har.

Forberedelse

Kontakt til samarbejdspartnere (gatekeepere)

Gatekeepere (eller samarbejdspartnere) kan være en central måde at få adgang til de deltagere, som museet gerne vil i kontakt med. Start med at identificere potentielle gatekeepers med fokus på tværfaglighed og inviter til dialog om et potentielt samarbejde og rollefordelingen heri. Hav fokus på hinandens styrker og hvordan de kan komplimentere hinanden i et samarbejde og opbyg herigennem kontinuerlig relationspleje og et ligeværdigt samarbejde. Overvej formaliserede samarbejdsaftaler, enten skriftlige eller mundtlige, afhængig af jeres forhold. En aftale kan indeholde beskrivelser af arbejds- og rollefordeling, fælles målsætninger, rekruttering, økonomi, evaluering og videre samarbejde.

Lav en procesplan

I samarbejde med gatekeepere eller andre samarbejdspartnere udarbejdes en detaljeret plan for, hvordan projektet skal udfolde sig. Planen kan indeholde overblik over alle aktiviteter, del- og hovedmålsætninger, evalueringsformat, kommunikationsplan, tidsplan, budget med mere.

Design oplevelsesformatet

Beslut jer for, hvilket oplevelsesformat der passer til jeres deltagergruppe. Er det en workshop, et skræddersyet forløb, en vandring, en serieaktivitet, et genstandsmøde eller noget helt andet? Overvej formålet med oplevelsen, og hvordan formatet passer hertil, herunder om det er realistisk at arbejde med en før-under-efter-struktur, hvor deltagergruppen gennem forarbejde og evaluering får mulighed for at reflektere længere over projektet. Overvej også deltagergruppens størrelse, og hvilken normering det kræver at facilitere aktiviteten. Arbejder man med et klassehold, kan aktiviteten for eksempel med fordel udføres ad to omgange, hvor læreren selv har aktiviteter med den ene halvdel imens.

Outputs

I forlængelse af designet af oplevelsesformatet bør I også overveje, om der skal være et konkret (formidlingsmæssigt) output fra indsamlingen. Det kan tit være en god idé at stille deltagergruppen et konkret output i sigte og give dem mulighed for at præsentere resultaterne fra deres projekt i en formidlingsform, for eksempel en mindre udstilling, et podcastafsnit, en læsningsbog, et vidensafsnit på jeres hjemmeside, et opslag på sociale medier eller andet. Outputtet kan skaleres op og ned afhængig af jeres eget og deltagerens ønske.

Sikre rammerne for at invitere ind i det museale maskinrum

Vær forberedt på at skulle lave konkrete oversættelser af det museale sprog, herunder for eksempel at skulle forklare, hvorfor museer indsamler for eftertiden - selvom der ikke nødvendigvis er et formidlingsoutput i sigte. Hav i baghovedet, at oversættelserne skal "Show it AND tell it" (se værktøjskassen med visuelle stilladseringer på side 16). Vær desuden også forberedt på, at I har de fornødne redskaber til at skabe tryghed blandt deltagerne, for eksempel ved at afklare regler for anonymitet og GDPR samt udarbejde samtykkeerklæringer.

Udførelse

Rekruttering af deltagere

Rekruttering af deltagere kan ske på flere forskellige måder og gennem flere forskellige platforme. Et godt sted at starte er ofte i eksisterende netværk, hvor direkte forbindelser til museet kan rekrutteres som deltagere i samskabelsesprocessen og efterfølgende selv være med til at rekruttere andre deltagere gennem klassisk 'snowball sampling'. Metoden er ikke altid den bedste, hvis man ønsker at arbejde med grupper, som kan klassificeres som 'ikke-brugere'. Her kræver rekrutteringen mere opsøgende og udadvendte tilgange. Ofte er det oplagt at identificere gatekeepere og partnere, som kan være med til at åbne for adgangen til den deltagergruppe, vi ønsker at komme i kontakt med. Gatekeeperne kan være med til at blåstemple museet som institution og er helt centrale i opbygningen af tillid mellem museet og den potentielle deltagergruppe. Endelig er der mulighed for at rekruttere gennem (digital) Markedsføring og kommunikation, for eksempel gennem sociale medier, hvor vi ofte vil nå ud til et bredere publikum, som selv kan henvende sig med ønske om at deltage i projektet.

Gennemfør jeres aktiviteter

Samskabelsesprocessen består altid af en række aktiviteter, som nu gennemføres ud fra den forberedelse, som går forud for selve afviklingen. Fælles for aktiviteterne, uanset format, er, at deltagerne placeres direkte i rollen som ekspert på egen historie og eget genstandsfelt, at deltagerne mødes på egen banehalvdel og bidrager aktivt med egne perspektiver, at der stimuleres et ligeværdigt udbytte af viden og færdigheder, og at deltagerne gives direkte indflydelse på projektets output.

Efterbehandling af materiale

Som sidste led i aktiviteterne afklares retningslinjer for efterbehandling af det materiale, som er indsamlet under aktiviteterne, herunder særligt spørgsmål om hvordan materialet må behandles, bruges og opbevares for eftertiden. Ideelt tages der hul på disse spørgsmål som del af aktiviteten, men kan det ikke lade sig gøre, må vi vende tilbage til deltagerne på et senere tidspunkt. Det er særligt afgørende at afklare, om deltagerne ønsker at deres materiale skal anonymiseres at indhente informationer om indsamlet materiale gennem udfyldte indkomstsedler, at indhente underskrevne samtykkeerklæringer fra deltagerne og at etablere et samtalerum for andre forholdsregler, som måtte være relevante for deltagergruppen.

Evaluering og implementering

Opsamling

Overvej, hvordan samskabelsesprocessen løbende kan evalueres med deltagerne for at indsamle konkret viden og erfaringer. Udfør - hvis det giver mening - en færdig vurdering af projektets impact for deltagergruppen såvel som museet. Vær opmærksom på, at en evalueringsproces kan skubbe u hensigtsmæssigt til idéen om, at deltagergruppen og museet indgår på lige fod i projektet (læs mere om dette paradoks i tredje kapitel). Overvej derfor nøje, hvad der skal komme ud af en eventuel evaluering, og hvordan formatet bedst muligt kan tilpasses deltagergruppen og museets behov.

Sikr videre samarbejde

Samskabelse kan ofte betragtes som en knopskydende proces, hvor nye projekter opstår ud af eksisterende samarbejder, og hvor et endeligt resultat ikke nødvendigvis nås, men snarere kaster nye idéer af sig. Under eller efter gennemførelsen af de ovenfor beskrevne punkter er det derfor oplagt at tale videre om mulige nye partnerskaber med deltagerne og samarbejdspartnerne.

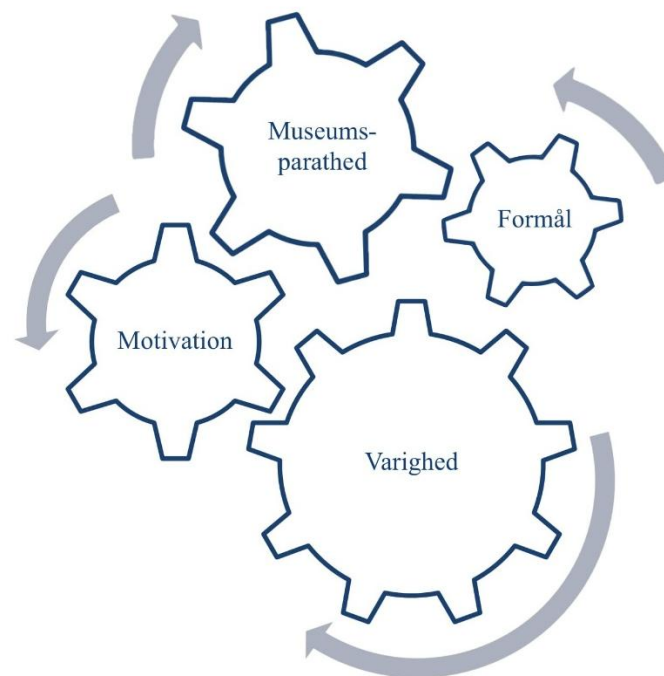
Samling og registrering

Registrering af materiale, som er indsamlet gennem samskabelsesprocessen, kan foregå på forskellige måder, afhængig af materialets format og status. Er der tale om genstande og fortællinger, bør disse indoptages i samlingen efter gældende retningslinjer og efter de aftaler, som er indgået med deltagergruppen om efterbehandlingen af materialet. Er der tale om merviden, kan dette eksempelvis registreres som del af en studiesamling eller i museets interne systemer. Derudover kan det overvejes, hvorvidt samskabelse som musealt koncept skal indskrives i højere grad i museets strategiske og organisatoriske grundlag. Hvis vi ønsker at bruge samskabelse som fremadrettet metode i vores samlingspraksisser, er det værd at overveje, om det ikke skulle indskrives som et strategisk punkt i en samlet revidering af museets samlingspolitik.

FAKTORER DER FORMER SAMSKABELSEN

Samskabelsesprocessen tilrettelægges efter deltagergruppen, så den tager højde for følgende fire faktorer, der er med til at forme samskabelsens mulighedsrum:

- Varighed
- Formål
- Museumsvanthed
- Motivation

Figur 2: Faktorerne indgår i dynamikker med hinanden, og kan både skabe positiv og negativ synergi.

Scenariet: Den svære samskabelse illustrerer en negativ synergi, i en workshop der ikke er tilstrækkeligt tilpasset til deltagerne.

Scenarie: Den svære samskabelse

Klokken er 10:00, og 25 elever træder ind i museets workshoprum for første gang. De mødes af genstande, som de skal kategorisere og beskrive. Formålet er at dokumentere, hvordan deres generation ser på hverdagsgenstande. Eleverne er usikre og holder sig tæt til hinanden. De er usikre på, hvad der forventes af

dem. For de fleste er det første gang, de besøger et museum. Det fremmede miljø føles overvældende, og museumspersonalets introduktion er fyldt med fagord de ikke forstår. Eleverne sættes hurtigt i gang, men spørgsmålene og protesterne vælter frem: *Hvad skal jeg skrive? Jeg er altså ordblind! Er det her rigtigt?* Med kun 1,5 time til rådighed mangler der tid til at skabe forståelse og tryghed. *Hvorfor skal det her overhovedet gemmes?* spørger en elev frustreret. Formålet virker abstrakt og uvedkommende. Flere elever mister interessen undervejs og bliver distraheret. De bidrag, der faktisk bliver lavet, er overfladiske og uden større refleksion.

Workshoppens afslutning er præget af kaos. Elevernes skal skrive navn og adresse på papiret, og have en samtykkeerklæring med hjem, som deres forældre skal underskrive. *Ellers må museet ikke gemme bidrag, forklarer* museumspersonalet. Samtykkerne udebliver dog. De ender i bunden af skoletasker eller henkastet udenfor museet. Læreren bemærker efterfølgende, at eleverne ikke forstod, hvad de skulle, eller hvorfor deres bidrag var vigtige.

Løsning:

Hvis museet skulle tilpasse processen til denne klasse, kunne det overvejes at:

1. Indarbejde et mere aktuelt delmål, fx at elevernes beskrivelser bruges til en skoleudstilling.
2. Udvide tidsrammen ved at tilføje en forberedende opgave og opfølgende evaluering i klassen.
3. Skabe tryghed ved at starte med en icebreaker.
4. Etableret fælles viden om, hvad et museum og en samling er gennem rundvisning eller med visuelle stilladsering af fagord.
5. Forklar den langsigtede værdi på en måde, der relaterer sig til elevernes verden, fx "Hvordan vil I gerne huskes om 50 år?"
6. Overvej strategier for indhentning af samtykke og/eller alternativer hertil. Se side 15 for uddybelse.

Varighed

Varigheden af samskabelsesprocessen kan variere betydeligt og spænde fra enkeltstående workshops til langvarige forløb og en kontinuerlig relation.

Varighed er afgørende for museets mulighed for at flytte deltagernes museumsvanthed og motivation, og for at formidle relevansen af et fremtidsorienteret indsamlingsformål. Det vil derfor ofte have stor indvirkning på, hvilken type samskabelse der er mulig.

Kortvarig samskabelse

Tidsramme: samskabelsen kan være helt ned til en enkelt interaktion. F.eks. i et workshop-format af 1,5 times varighed. **Rekruttering:** Kortvarige forløb er ofte nemmere at rekruttere deltagere til, især hvis deltagerne er lidt eller slet ikke museumsvanter. For skoleklasser er dette typisk det eneste realistiske format, da længerevarende deltagelse kan være logistisk og skematisk udfordrende.

Udfordringer:

- Begrænset tid til at etablere tryghed og forklare abstrakte eller fremtidsorienterede formål.
- Svært at opnå dybde og skabe meningsfuldt engagement, hvis deltagerne ikke hurtigt kan relatere sig til processen.
- Risikerer, at deltagerne ikke når at forstå deres rolle eller se værdien af deres bidrag.

Fordele: Kan bruges effektivt til konkrete, aktuelt relaterede opgaver, hvor deltagerne hurtigt kan forstå og bidrage til et klart formål: f.eks. at bidrage med viden fra deres hverdag og erfaringsverden eller en demokratisk afstemnings-/udvælgelsesproces af indsamlingsobjekter.

Langvarig samskabelse

Tidsramme: Strækker sig over flere sessioner og kan vare op til uger eller måneder.

Rekruttering: Mere udfordrende at rekruttere deltagere til, da det kræver større tidsmæssig forpligtelse. Til gengæld kan det tiltrække deltagere med højere motivation og museumsvanthed.

Udfordringer:

- Kræver en stor investering af tid og ressourcer, at planlægge og udføre.

Fordele:

- Tid til at opbygge relationer og fortrolighed mellem deltagere og museumspersonale.
- Giver mulighed for dybdegående arbejde og refleksion over komplekse eller fremtids-orienterede formål.
- Skaber rammer for at øge deltageres motivation og museumsvanthed over tid.
- Langvarige forløb er ideelle til større, mere komplekse projekter, hvor deltagerne gradvist kan bidrage med mere kvalificerede input.

Samspil med de andre faktorer

Formål: En kortvarig proces kræver typisk et aktuelt og konkret formål, mens et langvarigt forløb kan håndtere mere abstrakte eller fremtidsorienterede mål.

Motivation: Langvarige forløb kan styrke motivationen over tid, mens kortvarige forløb kræver en høj grad af umiddelbar relevans og klarhed i kommunikationen af formålet.

Museumsvanthed: Korte forløb kan appellere til deltagere med lav museumsvanthed, men kræver enkelhed og tydelig struktur for at mindske utryghed. Langvarige forløb giver plads til at opbygge museumsvanthed gennem gentagne positive oplevelser.

Værktøjskasse - varighed

Juster forventninger: Start en dialog om, hvad der er realistisk at indsamle sammen med deltagergruppen, og hvilket oplevelsesformat der bedst understøtter dette mål.

- **Kortvarig samskabelse:** Planlæg aktivitet hvor deltagerne bidrager med viden og holdninger til et indsamlingsemne. Deltagerne betragtes som anonyme informanter frem for givere, hvorfor der ikke skal indhentes indkomstoplysninger og evt. samtykke hertil fra forældre. Se case 4 (side 41).
- **Langvarig samskabelse:** Planlæg aktiviteter hvor deltagerne kuraterer udstillingsindhold, skriver betydningsvurderinger eller skaber indsamlingsobjekter. Længerevarende forløb gør det muligt at informere og motivere deltagergruppen til at udfylde indkomstoplysninger. Se case 5. (side 44)

Udvid tidsrammen: tilbyd en forberedende og evaluerende opgave, så en enkeltstående workshop strækkes til et før-under-efter-forløb.

- **Før:** Øg museumsvantheden ved at introducere deltagerne til museet og dets arbejde.
- **Efter:** Evaluering giver mulighed for læring og vigtig opsamling af refleksioner.

Formål

Formålet beskriver den overordnede intention med samskabelsesprocessen. Det fungerer som en rettesnor for både deltagere og arrangører og har stor betydning for deltagernes motivation og oplevelse af relevans. Dette bliver en tydelig indvirkende faktor, når samskabelsen finder sted i regi af samlingsarbejde, som ofte arbejder med mere langsigtede perspektiver end resten af museet.

Formål kan variere i tidsperspektiv og konkrethed, hvilket opdeles i to hovedkategorier: aktuelt og fremtidsorienteret formål

Aktuelt formål

Et aktuelt formål har en klar og direkte relevans for deltagerne og projektet. Det er håndgribeligt, tydeligt og ofte knyttet til en specifik aktivitet eller et projekt, der finder sted i nutiden.

Eksempler:

- Bidrage til at skabe en udstilling om et aktuelt emne.
- Producere data der straks anvendes i et forskningsprojekt.

Effekt på deltagerne:

- Motiverende, da formålet føles nærværende og meningsfuldt.
- Styrker engagementet, fordi deltagerne ser deres bidrag gøre en forskel her og nu.
- Øger villigheden til at gennemføre procedurer så som at udfylde indkomstseddel.

Fremtidsorienteret formål

Et fremtidsorienteret formål sigter mod langsigtede effekter og resultater. Det handler ofte om større perspektiver, som ikke nødvendigvis er umiddelbart relevante eller konkrete for deltagerne.

Eksempler:

- Bidrage til museets samling og bevaring for eftertiden.
- Styrke museets langsigtede strategi eller samfundsrolle.
- Styrke relationen og øge museumskenndskabet til en bestemt gruppe.

Effekt på deltagerne:

- Kræver mere formidling og forklaring for at skabe relevans og mening.
- Risiko for lavere motivation, hvis deltagerne ikke kan se en direkte sammenhæng mellem deres indsats og formålet.

Værktøjskasse - formål

Kombination: Et projekt kan med fordel kombinere aktuelt og fremtidsorienteret formål for at skabe både her-og-nu relevans og langsigtet perspektiv.

Show it AND tell it: Det er vigtigt at tydeliggøre, hvordan deltagernes bidrag passer ind i det større billede, så selv abstrakte fremtidsorienterede mål bliver meningsfulde. Konkretiser og forklar fagord som *samling* og *bevaring* ved at fremvise magasin og genstande (fysisk eller med billeder). Se case 4 & 7 for inspiration (side 41 og 52).

Visuelle stilladser med AI: AI kan med fordel anvendes til at producere skræddersyede visuelle stilladser, til at understøtte formidlingen til dine deltagere. F.eks. en souvenir i en kasse på et magasin, til at understøtte formidlingen af et indsamlingsprojekt om turisme. Se figur 1 og case 7 (side 7 og 52).

✓ APP Midjourney Bot A miniature of the Eiffel tower lying in ...
Midjourney Bot ✓ APP i dag kl. 14:23
A miniature of the Eiffel tower lying in a bed of packing material in a card board box. The background features a storage unit with tall shelves filled with card board boxes, bright room, realistic photo, bright with rich colors --v 6.0 --ar 16:9 - Variations (Strong) by @Maila (fast)

Fire bud forskellige på visualiseringer af Eiffeltårn i magasinæske genereret af AI'en Midjourney. Over billederne ses det anvendte prompt.

Museumsvanthed

Museumsvanthed beskriver deltagernes forhold til museet og deres evne til at navigere i og engagere sig i museets kontekst. Det omfatter følgende aspekter:

Relation til museet:

- Har deltageren tidligere besøgt museer?
- Har de en eksisterende interesse for og viden om museets emner?

Tryghed:

- Føler deltageren sig velkommen og komfortabel i museumsrummet?
- Er museet en del af deres kulturelle eller sociale erfaringer?

- Kan de navigere i museets regler og koder?

Brugererfaring:

- Er deltageren vant til at deltage i aktiviteter på museer?
- Har de tidligere erfaring med at bidrage til samskabelsesprocesser eller andre brugerinddragende tilbud?

Forståelse af museets rolle:

- Forstår deltageren, hvordan museet fungerer, og hvad de kan forvente?

Eksempel:

- **Lav museumsvanthed:** Deltageren har ingen eller begrænset erfaring med museumsaktiviteter, føler sig måske usikker på, hvad de kan bidrage med, og har brug for ekstra introduktion og støtte.
- **Høj museumsvanthed:** Deltageren er fortrolig med museumsrummet, har erfaring med tidligere aktiviteter og er tryk ved at udforske nye tilbud og deltage aktivt i aktiviteter.

Værktøjskasse - museumsvanthed

Icebreakere: Indled samskabelsen med en til flere aktiviteter, lege, øvelser der skaber en afslappet og åben stemning og giver anledning til dialog mellem deltagere og museum. Formålet er at udjævne magtforholdet mellem samskabelsens parter og opnå ligestilling mellem museet og deltagerne. Icebreakers kan være alt fra korte introduktionsrunder til mere kreative eller energifyldte aktiviteter, afhængigt af formålet og gruppens sammensætning. De kan føles iscenesatte og grænseoverskridende. Start derfor med at sætte dig selv på spil for at skabe tryk og vise vejen for deltagerne.

Eksempler:

- **Mad:** En af de mest effektive måder at bryde isen og skabe fællesskab er ved at sende kaffekanden og kagen rundt.
- **Lege:** Øvelser, der er med til at nedbryde forestillinger og hjælper til at starte en dialog op mellem deltagerne.

Forventningsafstemning: Fra begyndelsen af aktiviteten bør der laves en fælles forventningsafstemning, hvor både museet og deltagergruppen får mulighed for at dele tanker, spørgsmål, udfordringer eller andet, som kan være vigtigt at få afklaret inden start.

Eksempler:

- Dagens program, herunder pauser.
- Praktiske foranstaltninger, for eksempel hvor toiletter befinder sig.
- Ansvarsfordeling, herunder at museet tager sig af historisk analyse og kontekstualisering, mens deltagerne bidrager med for eksempel viden om deres arbejde, skolegang eller fritidsliv.

Databehandling: At afgive personoplysninger er en tillidssag, der kræver tid, tryk og en klar forståelse af formålet med indsamlingen. Museet kan ikke give et udtømmende svar på, hvornår, af hvem og til hvad en indsamling anvendes til i fremtiden. Det kan skabe utryk – især for deltagere, der ikke er museumsvante eller motiverede for at bidrage til museet. Der kan dog udarbejdes redskaber, som kan hjælpe processen.

Eksempler:

- Fuld eller delvis anonymitet: Tilbuddet om anonymitet i indsamlingen kan fungere som redskab til at mindske bekymringer, gøre processen mere tilgængelig og skabe et inkluderende rum, hvor deltagerne føler sig trygge ved at bidrage.
 - Klausuler: Der kan pålægges klausuler på det indsamlede materiale, for eksempel at hvis det skal bruges i formidlingsøjemed, skal giveren kontaktes inden da. Eller at materialet først må anvendes til formidling efter x antal år.
-

Motivation

Motivation dækker over de indre og ydre drivkræfter, der får en deltager til at vælge at engagere sig i en aktivitet sammen med museet. Det omfatter:

Indre motivation:

- Har deltageren en personlig interesse i emnet eller aktiviteten?
- Ser de en værdi i at deltage, fx for læring, selvudvikling eller kreativ udfoldelse?

Ydre motivation:

- Er der sociale eller praktiske incitamenter, fx at være en del af en gruppe, få anerkendelse eller modtage en belønning?

Relevans:

- Hvordan relaterer aktiviteten til deres liv eller interesser?
- Kan de se, hvordan deres deltagelse gør en forskel?

Tilgængelighed:

- Er det nemt for deltageren at deltage (fx tid, sted, ressourcer)?
- Er kommunikationen klar, så deltageren forstår formålet med og værdien af aktiviteten?

Værktøjskasse - motivation

For at styrke deltagernes motivation kan museet anvende følgende værktøjer:

Oplevelsesbaseret tilgang: Ved at gøre samskabelsen til en sanselig og engagerende oplevelse, for eksempel gennem hands-on aktiviteter eller fortællinger, skabes en direkte forbindelse mellem deltagerne og projektet, hvilket vækker nysgerrighed og interesse. Den oplevelsesbaserede tilgang styrkes gennem:

- **Aktiv deltagelse:** Giv deltagerne en medskabende rolle, hvor de kan dele deres egne historier om lignende genstande eller reflektere over, hvordan de tror, genstanden har været brugt.
- **Medbestemmelse:** Øg deltagernes ejerskab og relevans ved at give dem indflydelse på processens indhold, fx i valg af temaer eller genstande, der skal arbejdes med.

Det iscenesatte genstandsmøde: Deltagerne bringes i direkte kontakt med en museums-genstand. Iscenesættelsen skaber en ramme, der gør genstanden levende, engagerende og relaterbar for deltagerne (se case 2 og 4). Visse elementer kan bruges til at iscenesætte genstandsmødet:

- **Fysisk placering:** Brug miljøet til at iscenesætte oplevelsen, f.eks. med lys, lydeffekter og personligt udstyr som overtrækssutter og bomuldshandsker, der skaber en særlig atmosfære. Sidstnævnte fungerer især godt i workshops på museumsmagasinet, hvor kombinationen af blå futter, privilegeret adgang og kontakt med genstande giver deltagerne en eksklusiv oplevelse.
- **Sanselig tilgang:** Udvælg genstande, der kan tåle at blive håndteret og erfaret af deltagerne gennem berøring, lugt, smag osv. under sanseberøvelse (f.eks. bind for øjnene eller begrænset lys). Berøring bidrager med en dybere forståelse af genstandens tekstur, vægt og håndværk, som kan gøre oplevelsen mere personlig og mindeværdig. Det aktiverer deltagerens følelser og fantasi, og kan vække refleksioner, der ellers ville forblive uforløste i en rent visuel præsentation.
- **Visuel stilladsering:** Brug billeder, videoer eller rekonstruerede scenarier, der sætter genstanden ind i en kontekst, der f.eks. illustrerer funktion eller anvendelsestidspunkt. Brug gerne andre genstande eller elementer, der supplerer fortællingen.
- **Spørgsmål og refleksion:** Stil åbne spørgsmål for at aktivere deltagerens tanker og indled samtale om et emne, der går på tværs af tid. Lad deltagerens viden og interesse styre emnet. Bed deltagerne overveje, hvilke genstande der kan bidrage til at belyse emnet i dag.
- **Emnetilpasning:** Tilpas genstandsmødets emne til målgruppens interessesfære og ekspertiseområde. Så det er relaterbart, vækker nysgerrighed og derved giver mulighed for personlige forbindelser og åben refleksion.

Scenarie: Succesfuld samskabelse

Klokken er 10:00, og 25 elever træder ind i museets workshoprum. De har for nylig arbejdet med en opgave om, hvad et museum er, og hvorfor museet bevarer genstande for eftertiden. Eleverne er nysgerrige og lidt spændte, men de har allerede en grundlæggende forståelse af museets rolle. Workshopen varer 1,5 time, og personalet starter med en kort introduktion, hvor de kobler dagens aktivitet til elevernes forberedelse: "I har allerede tænkt over, hvad der gør noget værd at gemme – nu skal I hjælpe os med at vælge og beskrive genstande, som kan fortælle om jeres hverdag i dag." Formålet om at bidrage til en fremtidig samling bliver forklaret med konkrete eksempler, som eleverne kan relatere til, fx "Hvordan ville I fortælle jeres børnebørn om, hvordan livet var i 2020'erne?" Eleverne arbejder i små grupper med hver deres genstand. De diskuterer, hvad der gør genstanden særlig, og får støtte fra både læreren og museets personale. Undervejs opstår der spørgsmål, som giver plads til læring og refleksion. En elev siger: "Jeg troede ikke, at sådan noget kunne være vigtigt nok til et museum!" Personalet forklarer, at alle historier har værdi, og dette motiverer flere til at dele deres tanker. Tiden går hurtigt, og ved afslutningen opsummerer personalet elevernes arbejde og takker dem for deres bidrag. Eleverne får også en lille opgave med hjem: At tale med deres forældre om, hvad de selv synes, der burde gemmes fra deres hverdag.

En måned senere inviteres klassen tilbage til museet for en opfølgningssession. Her får de mulighed for at se, hvordan deres bidrag er blevet dokumenteret og forbundet til museets samling. Eleverne genkender deres

beskrivelser og føler en stolthed over at have bidraget. En af dem siger: "Det her er faktisk ret sejt – jeg har været med til at lave noget til et museum!"

SAMSKABELSESGRAD

Forholdet mellem institution og deltager i samskabelse kan variere. Rasmus Grøn og Lise Kloster Gram (2019) har beskrevet forholdet mellem bibliotekssamlinger og graden af brugerinddragelse som et deltagelsens paradoks, som de illustrerer med følgende model (Grøn & Gram 2019, 321):

Lukket samling	Præsentation eller repræsentation af samlingen	Aktivering af samlingen	Samlingen som anledning	Samlingen som biting	Brugerne som initiativtagere uden relation til samlingen
	Brugere som tilskuere	Brugere som deltagere	Brugere som medudviklere	Brugere som initiativtagere	

Model over samskabelsesgrad

Modellen beskriver fokus på samlingen og graden af brugerinddragelse som omvendt proportional, hvor deltagernes inddragelse og frisættelse har kompromitterende indvirkning på den kulturelle kvalitet (Grøn & Gram 2019, 320). Samtidig udgør graden af styring og struktur et demokratisk spørgsmål, da en åben samskabelsesproces med lav facilitering kan skabe betydelige udfordringer for deltagere med lav museumsvanthed. Manglende struktur og støtte kan føre til, at kun de mest ressourcestærke deltager aktivt, mens usikre deltagere uden erfaring med museets rammer og praksisser risikerer at trække sig fra processen (Arnstein, 1969). Dette skaber en demokratisk skævvridning og udfordrer kvaliteten af de samlede bidrag.

For at sikre både inklusion og høj kulturel kvalitet er det nødvendigt at finde en balance, hvor tydelige rammer og facilitering mindsker deltagernes usikkerhed og samtidig understøtter museets faglige standarder (Simon, 2010). En struktureret tilgang giver plads til, at flere kan deltage aktivt og meningsfuldt, samtidig med at det sikres, at processen bidrager med værdifuldt og kontekstuel relevant indhold.

KAPITEL II: CASES

SAMSKABENDE PROJEKTER

Med afsæt i det foregående kapitels gennemgang af værktøjskassen vender vi nu blikket mod spørgsmålet om, hvordan værktøjskassens mange redskaber og perspektiver kan omsættes til praksis. På baggrund af syv empiriske cases giver det næste kapitel et indblik i, hvordan samskabelse som metode kan fortolkes forskelligt hver gang - afhængig af alsidige samarbejdsformer, divergerende kontekster, forskellige parter og varierende problemstillinger. I hver case fremhæves udtalelser fra partnere og deltagere eller eksempler fra indsamlet materiale for at understrege flerstemmigheden i projektet, mens best-practice og udbytte fra de enkelte cases tjener som eksempler på den læring, som er opsamlet undervejs. Målet er at tilbyde partnermuseer inspiration såvel som redskaber funderet i empiri til at arbejde samskabende med deres samlinger.

Startskuddet for *Samskabte Samlinger* var beslutningen om i første omgang at screene samlingerne ved Mark | Museet for en ny Danmarkshistorie og Furesø Museer/Immigrantmuseum med henblik på at identificere underrepræsenterede fortællinger og perspektiver. Indledningsvist beroede processen på samtaler mellem de to museers fagansatte om forskellige fremgangsmåder til at gennemføre samlingsscreeningerne, herunder om kvantitative eller kvalitative tilgange var mest gunstige.

Gennem samtalerne blev der hurtigt identificeret flere udfordringer i at gennemføre samlingsscreeningerne, som bundede i en stiafhængighed af tidligere registreringssystemer og -praksis. For det første var det vanskeligt at lave statistiske opgørelser over underrepræsentation, hvilket blandt andet skyldtes tidligere indsamlingspraksisser, som ikke var kendetegnet ved beskrivelser af eksempelvis givers demografiske data eller personlige fortællinger tilknyttet den enkelte genstand, ej heller nødvendigvis hvilken relation der var mellem giver og genstand.

Efter flere forsøg på at kortlægge underrepræsentation kvantitativt, overgik vi derfor til at anskue samlingerne ud fra et mere kvalitativt perspektiv med udgangspunkt i den eksisterende viden om samlingerne blandt museets fagansatte. En række samtaler om forudgående idéer til, hvilke gruppers fortællinger med stor sandsynlighed manglede i samlingerne, dannede grobund for den videre proces. Begge museer havde en klar forventning om, at det særligt var unge samt internationale borgere (minoriteter), hvis historier og perspektiver endnu ikke var blevet tildelt den nødvendige plads i samlingerne. Med udgangspunkt i mere specifikke søgninger i SARA blev det hurtigt bekræftet, at materielle og immaterielle vidnesbyrd fra de grupper fortjente en større plads i samlingerne. De kom derfor til at udgøre et naturligt fokus for en indsamlings- og bevaringsproces med henblik på at øge deres repræsentation i museumslandskabet.

Case 1: Klimadagen - en sanselig vandring

Mark | Museet for en Ny Danmarkshistorie og Grindsted Gymnasium

Mark | Museet for en Ny Danmarkshistorie dannede 20. september 2024 ramme om en klimadag for 1. og 2. års elever fra Grindsted Gymnasium. Eleverne blev inddelt klassevis og præsenteret for en række forskellige aktiviteter på museet, hvor klima var omdrejningspunktet. Den ene aktivitet, som to klasser prøvede, omhandlede en sanselig vandring hvor menneskets samspil med natur og herunder vand danne ramme for en workshop med samskabende samlingsperspektiver.

Barfodet vandring langs Grindsted å.

Nord for Museumsgården Karensminde løber Grindsted Å. Den har gennem århundreder været fundamentet for liv på egnen. Den blev central for bosætning i området, muliggjorde de gode engarealer som engbonden levede af, var skelsættende for lokalindustriens virke og danner i nyere tid også ramme om en række rekreative aktiviteter. Åen er derfor et godt symbol på det samspil og den magtudøvelse, der har været mennesket og natur i mellem. Derfor blev åen også valgt til denne oplevelsesbaserede sanselige vandring, hvor det autentiske miljø var med til at understøtte og iscenesætte oplevelsen.

Selve workshopen var opbygget med en fælles indflyvning og icebreaker inden sansevandringen. Her blev programmet gennemgået med eleverne, hvorefter en mindre ice breaker-øvelse skulle være kickoff til workshopen. Icebreakeren bestod i alt sin enkelthed i at alle, både elever, undervisere og museums personale, smed sko og strømper og fortsatte barfodet. Formålet hermed var todelt. For det første havde det et oplevende sanseligt perspektiv. Fra museet ønskede vi den taktile natur sansning med deltagernes fødder, hvor de på vandreruten mærkede skiftende underlag som græs, eng, smågrus, træ og asfalt. For det andet ønskede vi en demokratiserende effekt, forstået at vi i processen var ligestillet. Derfor var det vigtigt at alle deltog. Enkelte elever undlod at deltage. Formentlig af forfængelighed, utryghed eller andre sociale dynamikker. Disse faktorer vil antageligt forstærkes i den stund museets personale og undviserne ikke deltager i øvelsen. Hernæst vandrede vi barfodet knap en kilometer gennem landskabet med løbende stop og historiske nedslag. Vandringen sluttede ved Engsøen i Grindsted. En kunstig anlagt sø, hvor bl.a. Kviksølv kan bundfældes. Forurening der stammer fra en lokal industri.

Historisk nedslag langs Grindsted Å om vandets lokalhistoriske betydning for landbruget, der trak vandet op på nærliggende eng gennem et forgrenet net af gravede kanaler.

Elever og museumsmedarbejdere dypper tæerne i Engsøen, hvis bund fungerer som kviksølvsdeponi for den lokale generationsforurening.

Her sluttede samtidig den historiske overflyvning og workshopen overgik til i højere grad at have parteciperende karakter. Her fik eleverne først en kort introduktion til museets samlingsarbejde, og herefter skulle de gennem egne perspektiver på mulige klimabekymringer være med til at producere objekter og dokumentere deres syn. Formålet var at optage deres syn og perspektiv i museets samling, hvor de unges perspektiv er underrepræsenteret.

Eleverne er kolde efter vandringen, og museets tæpper var i høj kurs.

Klimabekymringer skrives på sten og registreringskort udfyldes.

Dette udmundede i en række sten med påskrevne bekymringer, audiointerviews, fotodokumentation og skrevne registreringskort – materiale, som eleverne producerede i dialog med museets personale. Elevernes klimabekymringer for fremtiden gik blandt andet på deres egen fremtidige familie og den manglende biodiversitet. Afslutningsvis vandrede vi ruten tilbage, og gjorde stop ved Grindsted Å, hvor eleverne ceremonielt fortalte hinanden deres eventuelle bekymringer, hvorefter de kastede dem (materialiseret med stenene) ud i åen. Museet har efterfølgende registreret stenene som rekvisitter i SARA's eksterne katalog med åen som geografisk placering, da vi ikke har mulighed for at leve op til kravene i museumsloven for museumsgenstande, når det kommer til at sikre deres bevaring og fremvise dem ved de årlige samlingsrevisioner. Museet ønskede dog fortsat at bruge SARA's rammer til at registrere den nødvendige information, som dokumentation og kommunikation af klimaworkshoppen.

Eksempler på klimabekymringssten og tilhørende registreringskort.

Elevernes motivation for emnet "klima" varierede (nogle elever var slet ikke bekymrede), og det var grænseoverskridende, ubehageligt og utrygt for dem at gå barfodet i vådt og koldt græs og på grussti. Især kulden efter 1,5 time med våde tæer, var lidt for voldsom en sanselig stimulering, da vi i den grad måtte konkurrere med kulden om elevernes fokus. Feedback fra underviserne afslørede desuden, at vi ikke havde forventningsafstemt tydeligt nok, da vi bad dem sætte fødderne i Engsøen. Det skabte nemlig stor og

vedvarende utryghed blandt eleverne, der i flere uger efter vandringen snakkede om risikoen for kviksvovforgiftning.

Forløbets varighed var 1,5 time, og vi lykkedes ikke med at forklare dem det fremtidsorienterede formål med at registrere stenen godt nok. Vi forsøgte at kompensere motivationsmæssigt, ved at tilføje et aktuelt formål (den ceremonielle happening, hvor de gav deres bekymring tilbage til åen). Men læringen fra workshoppen er, at vi enten skal bruge længere tid eller understøtte forklaringen af samlingsarbejde med visuelle stilladser.

Læring og best-practice

- Læring fra workshoppen gik hovedsageligt på praktikaliteter omkring registrering og den nødvendige oversættelse af museets opgave, hvor man fortrinsvis ville kunne have gavn af en visualisering i mødet med unge mennesker med et divergerende niveau af museumsvanthed.
- Det korte workshopformat resulterede i svingende reflektionsniveau og kvalitet af det producerede samskabte materiale. Et kortvarigt forløb gør det svært at nå at producere en samskabt museumsgenstand med dybe betydningslag.
- Elevernes motivation for emnet "klima" varierede (nogle elever var slet ikke bekymrede).
- Sansestimulering kan overdrives til et punkt, hvor det virker distraherende. Størstedelen af eleverne oplevede det som grænseoverskridende, ubehageligt og utrygt at gå barfodet i vådt og koldt græs og på grussti. Især kulden efter 1,5 time med våde tæer var en lidt for voldsom sanselig stimulering, da vi i den grad måtte konkurrere med kulden om elevernes fokus.
- Forløbets varighed var 1,5 time, og vi lykkedes ikke med at forklare dem det fremtidsorienterede formål med at registrere stenen godt nok. Vi forsøgte at kompensere motivationsmæssigt, ved at tilføje et aktuelt formål (den ceremonielle happening, hvor de gav deres bekymring tilbage til åen).
- Enten skal der bruges længere tid, ellers skal forklaringen af samlingsarbejde understøttes med visuelle stilladser.

Case 2: Hvor har vi hjemme?

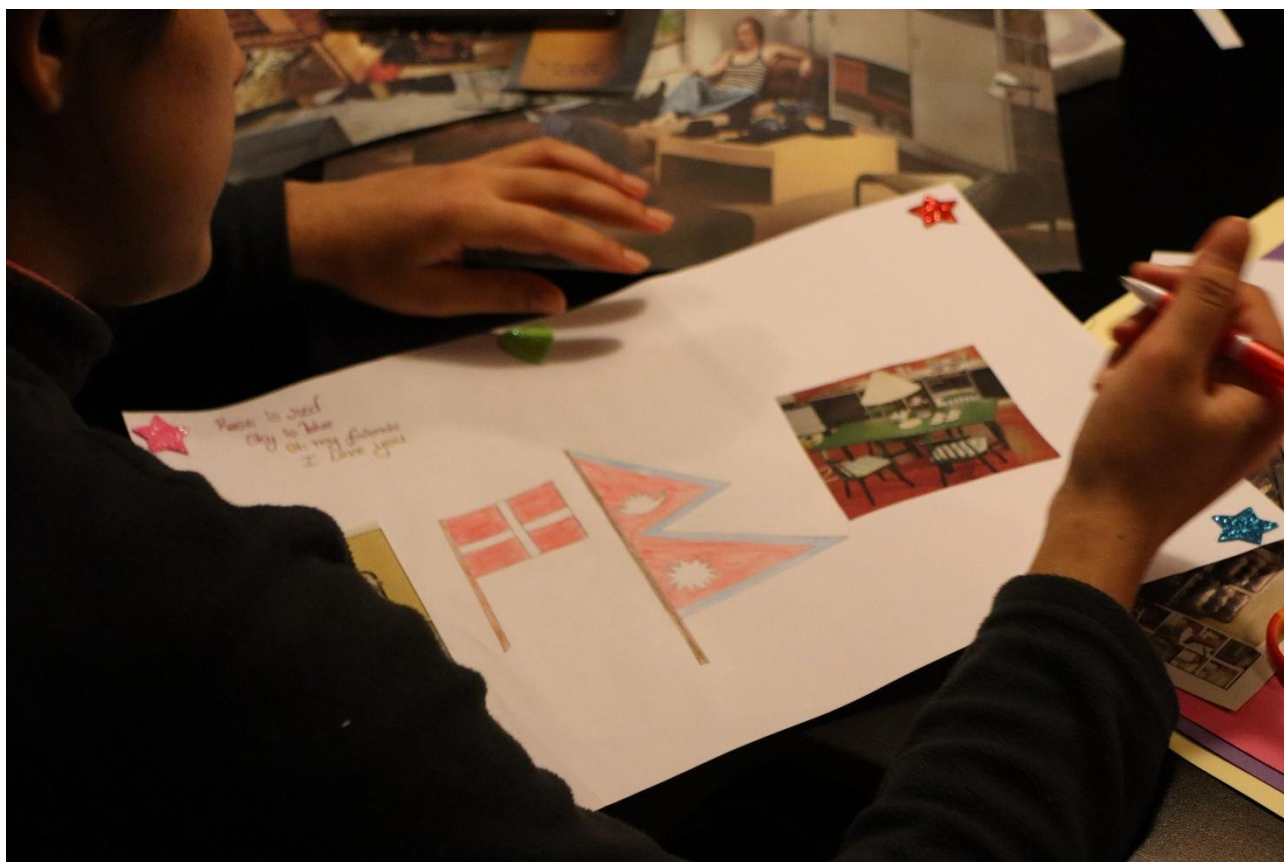
De senere år har Immigrantmuseet gennemført flere større landsdækkende dokumentationsprojekter i tæt samspil med forskellige minoritetsgrupper, som er indvandret til Danmark inden for de seneste 50 år. Det drejer sig blandt andet om det danske sikh-samfund, samt de tidligere gæstearbejdere fra eksempelvis Tyrkiet, Pakistan og Jugoslavien. Med begge projekter har Immigrantmuseet haft et ønske om at fortælle historien om den første generation af sikher og gæstearbejdere - sammen med hovedpersonerne selv. Formålet har været at indsamle vidnesbyrd, herunder erindringer, fotos og genstande, sammen med mennesker, der har været med til at forme det samfund, vi kender i dag. Dette inkluderer naturligvis også fortællingen om de mange efterkommere, som i dag bærer arven efter deres forældre og bedsteforældre videre i det danske samfund.

Én af de væsentligste erfaringer, som museet observerede under begge projekter, var, at historien om den første generation i Danmark og ønsket om at se denne historie repræsenteret og formidlet på et museum fyldte meget i de unge efterkommeres bevidsthed. Men lysten til at dele egne perspektiver og fortællinger blev ofte fortrængt eller affejet med begrundelsen om, at det var den første generations historie, der var den vigtigste og derfor skulle prioriteres. Der tegnede sig således et billede af, at nogle efterkommere - naturligt og forståeligt - træder i baggrunden, når der endelig gives plads til at få fortalt første generations beretninger på et museum. Der er imidlertid lige så meget brug for de unges stemmer i museernes arbejde med indsamling, formidling og forskning, særligt fordi der ligger mange værdifulde erfaringer og refleksioner at hente blandt unge, som har oplevet at skulle navigere i flere identiteter og mellem flere kulturelle eller fysiske hjem. For at starte denne samtale iværksatte Immigrantmuseet derfor to mindre workshoprækker med fokus på (fler-)hjemlighed og identitet.

Den første workshoprække foregik gennem det lokale initiativ "Tokulturelt Pigeprojekt" i Farum, hvis formål er at styrke venskaber og fremme danskkundskaber blandt piger i alderen 10-15 år, der alle for nylig er kommet til Danmark sammen med deres forældre. Som museum var vi nysgerrige på pigernes forståelse af eget hjem, særligt set i lyset af deres erfaringer med at forlade ét hjem og opbygge et nyt i et helt anderledes land, og vi ønskede derfor at konstruere et workshopformat i to dele, hvor deltagernes egne oplevelser blev sat i spil med historiske perspektiver på (fler-)hjemlighed gennem museets samling. Konkrete genstandsmøder blev således indgangsvinklen til at åbne for samtalen om de personlige erfaringer med (fler-)hjemlighed og identitet.

Begge workshops blev indledt med en icebreaker, varm kakao og småkager, som var med til at skabe en hyggelig atmosfære. I museets store verdenskort skulle alle deltagerne sætte en nål på deres hjemland, mens de fortalte om det sted, de kom fra. Verdenskortet bruges også i museets skoleforløb og er således allerede fyldt med nåle i alverdens lande, hvorfor øvelsen hurtigt illustrerede, at mange mennesker i Danmark har hjem eller føler sig hjemme i andre lande.

På den første workshop gik deltagerne efter icebreakerens sammen med én af museets medarbejdere på opdagelse i den permanente udstilling, hvor der på forhånd var udvalgt genstande, som repræsenterede en fortælling om hjem, eksempelvis en nøgle doneret af en dansk-palæstinensisk mand som symbol på hans bedsteforældres hjem i Palæstina. Selvom koncentrationen hos deltagerne vaklede lidt, og de serverede småkager til tider var mere interessante, affødte det direkte møde med genstandene også flere interessante samtaler om, hvad et hjem er. Eksempelvis delte flere af deltagerne erindringer om den mad, de kunne huske fra deres hjemlande og fortalte om måltider, som blev spist til hverdag og fest, herunder dumplings, som passende kunne repræsenteres i udstillingen gennem en asiatisk dampkoger, lød et forslag. Som afslutning på workshoppen lavede deltagerne collager med udklip fra aviser, magasiner, hjemmesider med mere som repræsentationer fra deres hjemlande.

Øvelsen med collager var den del af workshoppen, der optog deltagerne mest, og de ville gerne blive længere på museet for at lave deres collager færdige. Også her var der inspiration at hente i forhold til, hvilke genstande, der kunne være interessante at indhente til museets samling.

På anden workshop blev icebreakeren forlænget af en samtale om, hvad et museum laver, herunder hvorfor museer indsamler genstande og fortællinger. Til at begynde med var netop det spørgsmål lidt svært at forstå for deltagerne. Vi drejede derfor samtalen over på, hvilken betydning genstande i vores eget hjem har for os selv. Flere af deltagerne kom efterhånden med eksempler på, hvordan de også havde ting, som betød noget særligt for dem. På den måde byggede vi bro til spørgsmålet om, hvorfor genstande er vigtige betydnings- og erindringsbærere, og hvordan fortidens genstande kan være med til at fremme forståelsen af, hvordan det har været at leve i en bestemt tid. Efter den indledende snak var det tid til at gå på opdagelse i museets udstillinger gennem historisk rollespil. Deltagerne fik hver udleveret et personkort med oplysninger om en historisk karakter fra udstillingerne. I fællesskab gennemgik vi alle personkortene, således at deltagerne selv havde mulighed for at præsentere den person, de var blevet.

Dusan Jovanovic

Mit navn er Dusan Jovanovic. Du kan se mig som en ung mand til venstre på billedet. Jeg er født i det tidligere Jugoslavien - i det land, vi i dag kalder Serbien.

For 54 år siden rejste jeg sammen med min hustru, Darinka, til Danmark for at finde arbejde. Vi blev en del af det kapitel i Danmarkshistorien, som vi nogle gange kalder 'Gæstearbejderne'.

I Danmark i 1970 var der brug for udenlandske arbejdere, blandt andet til fabrikkerne og i landbruget. Det havde vi hørt om i den lille landsby, jeg kommer fra i Serbien. Derfor besluttede vi os for at rejse til det lille land langt mod nord for at se, om vi kunne tjene penge.

Det var ikke meningen, at vi skulle blive i Danmark. Vi havde talt om kun at være her et par år. Men jeg er her stadig og lever et dejligt liv her i dag.

Dusan Jovanovic

I lommestørrelseskødet kan du se et lille kunstigt øje, der kigger tilbage på dig. Det har tilhørt min søn, Dragan.

Da min hustru og jeg rejste til Danmark for mange år siden, blev min søn tilbage sammen med sine bedsteforældre. En dag var han ude og lege med sine venner. De legede bue og pil. Desværre gik legen galt, og Dragan fik en pil i det ene øje. Han måtte derfor hurtigt på hospitalet, men hans eget øje kunne ikke reddes. Derfor fik han et kunstigt øje.

Det var meget hårdt at være så langt væk fra Dragan, da han kom til skade. Vi sad jo i Danmark, og han i Serbien. Jeg har derfor gemt det lille øje som minde om, hvor mange ting vi savnede ved at være flyttet til et nyt land. Vi efterlod mange mennesker og mange ting i vores gamle land, som vi hver dag tænkte på.

Personkort og genstandsbeskrivelse for Dusan Jovanovic, en serbisk gæstearbejder i 1970'erne, hvis genstand var et lille kunstigt øje fra hans søn.

Jan Pêt Khorto

Mit navn er Jan Pêt Khorto. Jeg er kurder fra Syrien, men for nogle måneder siden var jeg nødt til at flygte fra mit land. Jeg var forfulgt på grund af mit arbejde som journalist på et kurdisk magasin. Jeg skrev også bøger og digte, men det var heller ikke tilladt.

Lige nu er jeg i sikkerhed i Danmark. Jeg bor på Center Sandholm i Allerød sammen med en masse andre flygtninge fra hele verden. Jeg bør på et værelse med fire andre, og det er lidt svært nogle gange. Der er ikke så meget privatliv.

Vi går til mange interviews og fortæller om vores liv. Og en stor del af vores tid går også med at vænne os til at være i et nyt og fremmed land. Jeg går ofte på biblioteket for at læse bøger. Den første måned, jeg var her, læste jeg 24 bøger.

Jan Pêt Khorto

Den sorte taske, som du ser inde bag ved glasset, havde jeg med til Danmark fra Syrien, da jeg kom hertil i 2009. Det er min rejsetaske, og som du sikkert kan regne ud, kan der ikke være mange ting i.

Sådan er det for mange flygtninge. Vi er tit nødt til at forlade vores hjemland så hurtigt som muligt, og derfor har vi ikke altid mulighed for at tage så mange ting med os. Kun hvad der lige kan være i en rejsetaske.

På et sekund skal du beslutte dig for, hvilke ting der er vigtige for dig. Er det mest praktiske ting som dit pas, penge og ID-kort? Eller tager du også ting med, som har en personlig værdi for dig?

Den sorte taske er for mig et symbol på min rejse. Derfor har jeg givet den til museet, så de besøgende bedre kan forstå, hvad det vil sige at være flygtning.

Personkort og genstandsbeskrivelse for Jan Pêt Khorto, en syrisk-kurdisk asylansøger i 2009, hvis genstand var en lille rejsetaske medbragt til Danmark.

Hver historiske karakter var knyttet til en genstand i museets udstillinger, så deltagernes opgave blev nu i fællesskab at finde genstandene. Ved hver genstand hang små sedler, der forklarede mere om genstandens historie, og ud fra disse oplysninger skulle deltagerne udfylde et journalkort med spørgsmål om de pågældende genstande. Journalkortene var til tider en udfordring at udfylde, og flere af spørgsmålene skulle deltagerne have hjælp til at besvare. Men jo flere genstande vi gennemgik sammen, jo mere sikre blev deltagerne på at svare på journalkortenes spørgsmål.

JOURNALKORT

DIT FORNAVN:

Beskriv din genstand- lugt, udseende, lyd, tekstur

Hvornår og hvor er genstanden fra?

Hvem tilhører genstanden og har den tilhørt andre?

Hvem har brugt genstanden, og hvad har den været brugt til?

Hvordan og hvorfor har du fået genstanden?

Hvilken betydning har genstanden for dig?

Hvad kan genstanden være med til at fortælle andre om dit liv?

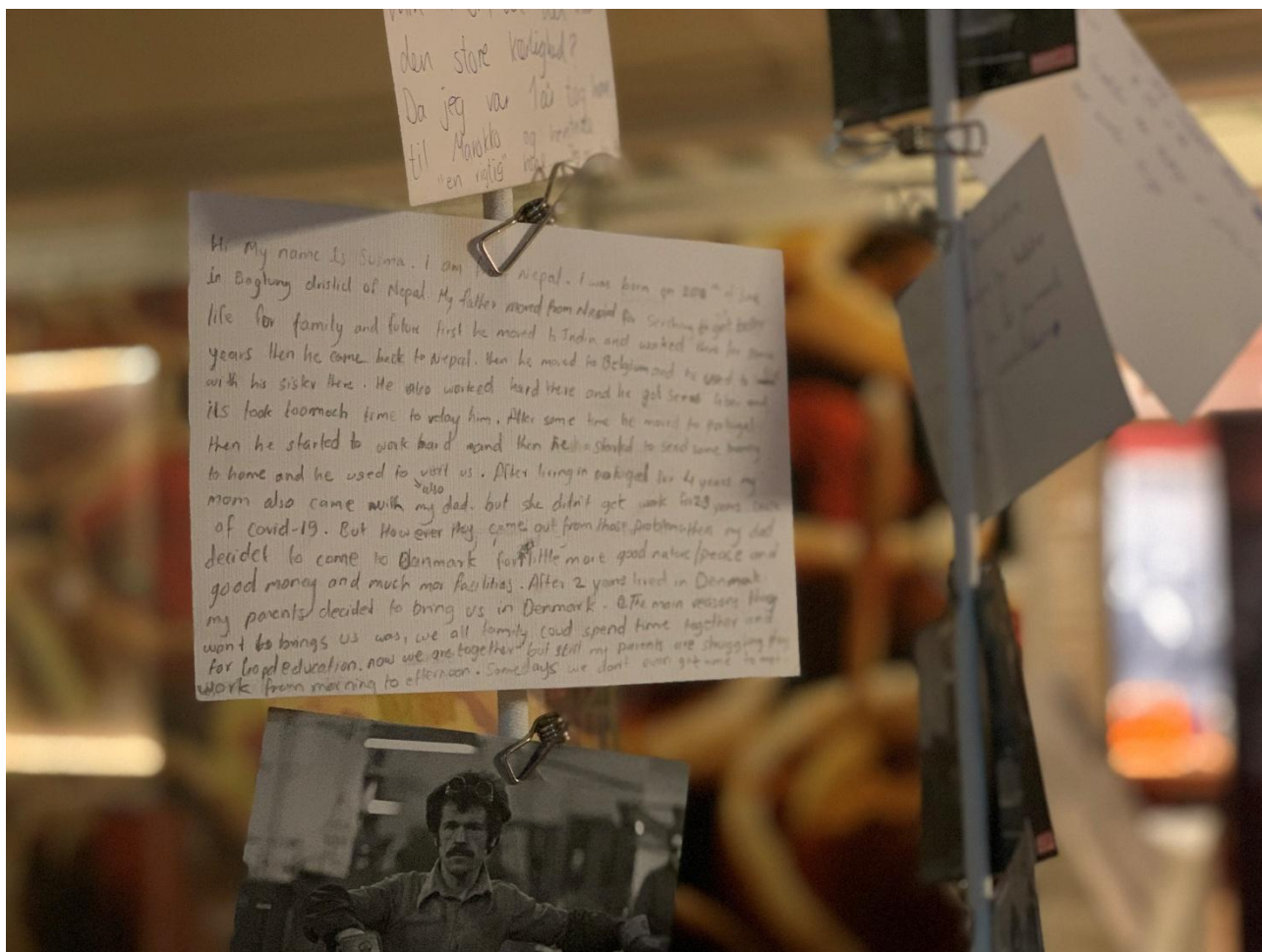
Hvad tror du, mennesker i fremtiden vil tænke om din genstand?

Hvor hører din genstand til i Den Grønne Registrant?

Side 1 af 2

Eksempel på journalkort med spørgsmål om en given genstand i museets udstillinger.

På trods af lidt vanskeligheder affødte øvelsen nogle fine snakke, særligt om hvordan genstande kan være symbol på større fortællinger eller repræsentere flere menneskers historie. Eksempelvis talte vi ved Jan Pêt Khortos sorte rejsetaske om, hvordan genstanden kan være symbol på, at mange flygtninge ikke kan have ret mange ting med sig, når de forlader deres hjemland i al hast, mens det kunstige øje fra Dusan Jovanovic' søn førte til en snak om de afsavn, man føler, når man er i et nyt land. Som afslutning på øvelsen dekorerede deltagerne postkort, hvor de nedskrev egne oplevelser og erindringer om hjem og (fler)hjemlig). Som et symbol på deltagernes fortællinger som del af en større historie om indvandring til Danmark blev deres postkort til slut i workshoppens hængt op blandt mange andre håndskrevne postkort fra museets øvrige besøgende - og postkortene kan fortsat ses i dag.

Deltagerne var omhyggelige med at nedskrive egne erindringer på postkort, og øvelsen affødte flere interessante samtaler om forskellen på at bo i Danmark og andre lande, om troen på én eller flere guder og om betydningen af venskab og fællesskab.

Den anden workshoprække samlede en række frivillige unge, som museet var kommet i kontakt med gennem et opslag på sociale medier, hvori museet eftersøgte informanter, som havde lyst til at dele deres oplevelser med at være efterkommer. Fokus i workshopsene var den immaterielle kulturarv, altså de fortællinger og erindringer som deltagerne kunne dele om egne oplevelser. Over to aftener satte museet og deltagergruppen i fællesskab derfor fokus på erfaringer, som knytter sig til efterkommeridentitet med henblik på at identificere tematikker og spørgsmål, som efterfølgende kunne bruges til en indsamling af fortællinger blandt deltagerne. Workshopsene fungerede dermed som et metodisk og empirisk afsæt, hvor deltagerne fik direkte indflydelse på spørgsmålet om, hvilke perspektiver der var centrale for en videre indsamling af efterkommerfortællinger.

Begge workshops åbnede med kaffe, kage og en icebreaker i form af en navnerunde, hvor alle deltagerne og museets ansatte kort fortalte om sig selv. Herefter introducerede museet målet med workshopsene, herunder hvorfor museet ønskede at indsamle fortællinger fra efterkommere for eftertiden. Dette aspekt rejste en del spørgsmål hos deltagerne, som særligt centrerede sig om, hvad materialet skulle bruges til. For nogle af deltagerne ræsonnerede argumentet om at indsamle for eftertiden nemlig fint, for andre var der imidlertid en forudgående forventning om, at materialet skulle sættes i spil med formidling med det samme. Vi brugte derfor en del tid på at forklare, hvorfor en indsamling af fortællinger har værdi, selvom der ikke nødvendigvis er et formidlingsoutput med det samme.

Under introduktionen brugte museet fortællertavler til at illustrere målet med workshopsene, og hvad en indsamling kan munde ud i. Målet om alene at indsamle for eftertiden var for mange af deltagerne svært at forstå og afledte en længere samtale om værdi.

Næste skridt var en fællesaktivitet, hvor deltagerne sammen så kortfilmen 'Hjem' (2021), produceret af journalisterne Nele Rue og Erik Graversen i samarbejde med Immigrantmuseet. Filmen fungerede som en icebreaker, hvis formål var at igangsætte en samtale blandt deltagerne om hjem og (fler)hjemlighed baseret på andres overvejelser som samme temaer. Om end filmen overvejende har fokus på mennesker, som selv er indvandret til Danmark af forskellige årsager og derfor ikke koncentrerer sig om efterkommere, vakte flere af filmens udsagn genklang hos deltagerne, som efterfølgende delte tanker om flerkulturel identitet, som filmen havde sat i gang hos dem.

På baggrund af filmen gennemgik deltagerne efterfølgende en øvelsesrække. Første del af øvelsesrækken bestod af erindringsbreve, hvor deltagerne på femten minutter skulle skrive et brev til deres sidemakker med 1-3 minder om hjem, som havde en særlig betydning for dem, og opgaven blev tilgået med stor omhyggelighed og koncentration. I anden del af øvelsesrækken blev brevene læst højt, mens der undervejs blev noteret tematikker fra brevene på et stort fælles tankespindsark. Under oplæsningen blev der uddybet, stillet spørgsmål og delt erfaringer - alt imens flere refleksioner blev noteret ned på arket. I sidste del af øvelsesrækken skulle de nedskrevne tematikker omformuleres til spørgsmål, som kunne bruges videre i interviews. At omdanne tematikkerne til konkrete spørgsmål var en udfordring, der krævede mere tankekraft hos deltagerne, og generelt blev samtalen ledet meget af museets ansatte. Samtalen udviklede sig derfor i et

The image displays four hand-drawn mind maps, each with a central white circle containing the word "Hjem".

- Top-Left Mind Map:** Words include Kjærlighet, Famille, Tradisjon, Hjemmet, Livet af den daglige, Smagning, Høveder, Bølge, Høide fast, Tradition, Lethed, Alcott, Sære, Behagelighed, Tid vedvarende, Saz, Beslutning, Måttet, Omvendte, Sile, Punt, Lønne, Fortvælning, Byggheder, Jorddanne, Bedste ton, Berne uprøvet.
- Top-Right Mind Map:** Words include Hjemland, Skole, Barn, Foreldre, Vennene, Musik, Cykle, Film, Mad, Duet, Spise, Jordbane, Sufferland, Cylle, Rym, Natural smk.
- Bottom-Left Mind Map:** Words include Foreldre, Vennene, Højder, Gæster, Værelse, Colac, TV-serier, Flowsin, TV-aus, Bin dattere, Im '80, Natural smk.
- Bottom-Right Mind Map:** Words include Foreldre, Vennene, Musik, Cykle, Film, Mad, Duet, Spise, Jordbane, Sufferland, Cylle, Rym, Natural smk.

To the left of the mind maps are several yellow sticky notes with handwritten text:

- Emin
- Nik
- Til Beyza fra Emma
- Til Asvin fra Özcan
- Til Dragon
- Til Tina Bjørn

Overordnet var formatet svært at holde på de to timer, som var afsat, fordi de forskellige øvelser mandede ud i mange længere samtaler, hvor deltagerne følte sig trygge i at dele ud af egne erfaringer og tanker. Flere af deltagerne fortalte efter workshopsene, at de havde haft en rigtig god oplevelse, og at de havde kunnet spejle sig selv i mange af samtalerne. For enkelte deltagere havde workshopsene dog også givet anledning til tanker, som udfordrede deres videre deltagelse. Kort efter workshopsene meddelte en deltager, at hun ikke ønskede at medvirke yderligere i projektet, fordi hun ikke mente, at hendes historie var lige så relevant som de andre deltageres. En del af samtalerne til workshopsene havde centreret sig om oplevelser med fremmedgørelse, og det var ikke en del af hendes egen historie. Vi talte derfor om, at også hendes historie var relevant at indsamle for museet, netop fordi alle erfaringer hos efterkommere ikke er de samme, men peger på mange forskellige oplevelser. På trods af dette aspekt valgte hun ikke at fortsætte videre i projektet, hvilket gav anledning til flere tanker hos os om museet som rum: i retrospektivt lys skulle vi have været mere opmærksomme på at skabe et rum, hvor alle fortællinger fra deltagerne blev oplevet som ligeværdige, samtidig med at vi skulle have været mere tydelige omkring, at en indsamling ikke er et nulsumsspil. Enhver historie er sin egen, og tilsammen afspejler de flerstemmige fortællinger om dét at være efterkommer. Et par

uger efter workshoppen trak en anden deltager sig fra projektet og begrundede det med, at hun havde betænkeligheder ved at skulle dele sin historie med en, for hende, ukendt eftertid. Tanken om, at fortællinger i en museumssamling bevares for evig tid, var svær at forlige sig med. Det var på mange måder et interessant perspektiv for os som museum, da det pegede direkte ind i workshopsenes samtaler, der berørte værdien i at indsamle og bevare historier for eftertiden. En værdi, vi i dette tilfælde ikke lykkedes med at overbevise deltageren om.

Efter workshopsene gik vi i gang med at indsamle deltagernes fortællinger gennem interviews. Selve interviewguiden blev udformet ud fra de tematikker og spørgsmål, som deltagerne havde identificeret og talt om under workshopsene. Interviewene kom derfor til at berøre hjem og (fler)hjemlighed gennem temaer som genstande, fysiske landskaber, minder, sanselige oplevelser, sociale fællesskaber, aktiviteter og følelser. Som en ekstra dimension aktiverede vi desuden deltagerne ind i betydningsvurderingen af deres egen fortælling, i nutidigt og fremtidigt perspektiv. En sidste del af interviewet centrerede sig derfor om spørgsmål, hvor deltageren skulle forholde sig til de perspektiver, som deres egen historie kunne give andre mennesker, både i vores egen samtid og i eftertiden. Det gav anledning til mange refleksioner hos deltagerne, der både oplevede spørgsmålene som udfordrende at svare på, men også som en interessant måde at forholde sig til betydningen af personfortællinger som del af en større historie.

Faktaboks

Spørgsmål i interviewguidens betydningsvurderende del:

- Hvilke overvejelser har du gjort dig i forhold til at dele din historie med et museum?
- Har din historie været fortalt et andet sted før, hvorhenne og for hvem? Hvad tænkte de om den?
- Tror du, at din forståelse af hjem er repræsentativ og genkendelig for andre efterkommere?
- Hvad tror du, at din historie kan være med til at fortælle andre mennesker?
- Hvad tror du, mennesker i fremtiden, for eksempel om 100 år, vil få ud af at høre din historie?
- Kan du forestille dig, at historikere i fremtiden vil være interesseret i din historie?

Citater fra interviews

"[Jeg] tænker mere, at det er museet, som ønsker at få noget forståelse for os. Og det synes jeg jo er vildt dejligt, at der er et rum for det. Og det tror jeg, jeg har tænkt, er en kæmpe mulighed. Også at komme ind i det, fordi jeg har savnet det helt vildt meget som barn. Så det er jo virkelig dejligt, at man kan mærke det som voksen, at der er det rum."

26-årig kvinde fra anden workshoprække. Til spørgsmålet: "Hvilke tanker har du gjort dig i forhold til at dele perspektiver og historier med et museum?"

"Jeg synes, det er fint, fordi hvis der er noget, der har det på samme måde, så føler de sig ikke alene. Så ved de, at der er nogle mennesker i verden, der er som dem, så de ikke får det dårligt med sig selv."

17-årig mand fra anden workshoprække. Til spørgsmålet: "Hvad tænker du om at skulle dele din historie med andre mennesker?"

"Jeg tror primært det her med, at vi er bare helt almindelige mennesker. Og der er ikke noget superspecielt eller spøjst. At jeg har de samme bekymringer som så mange andre har. På min alder. Sådan noget som: hvad skal jeg gøre med mit liv efterfølgende? Og vil jeg have børn, vil jeg ikke have børn? Men også bare at vise, at der er en virkelig konkret og materiel fremmedgørelse, som fylder en del for os"

efterkommere. Også på et kulturelt plan. Og på et følelsesladet plan.”

23-årig kvinde fra anden workshoprække. Til spørgsmålet: Hvad håber du andre folk kan lære af de perspektiver, som du har fortalt om i dag?

“Det med at dele mine egne oplevelser, der håber jeg virkelig, at de personer, der hører det fremover, kan se sig selv i det. Det er mest derfor, at jeg deler det, fordi man skal kunne have en genkendelighed i andre, som forhåbentlig er der om 100 år eller 150 år. Det er vigtigt at kunne genkende og føle sig selv eller føle sig hjemme - også på en måde, hvor det måske ikke kun handler om materialer. Men det handler mere om følelser eller om øjeblikke.”

28-årig kvinde fra anden workshoprække. Til spørgsmålet: Kan du forestille dig, at der vil sidde nogen om 100 år og høre det her interview, og hvad tænker du om det?

Læring og best-practice

- Icebreakerøvelser og “hyggespredere” som kaffe, kage, pizza og sodavand er afgørende for at skabe en afslappet atmosfære, samtidig med at de også kan fungere som motivationsfaktor.
- Det er en udfordring at forklare betydningen af indsamling, hvis der ikke er et synligt mål. Et direkte formidlingsoutput, for eksempel en udstilling, gør det nemmere at forklare, hvorfor vi indsamler vidnesbyrd, da deltagerne ser et endemål med det samme.
- Workshopsene åbnede for dialog mellem deltagerne; ved at dele erfaringer og perspektiver fandt deltagerne forbindelse med og til hinanden.
- I fællessamtalerne kan man med fordel indlede med at slå fast, at alle fortællinger er ligeværdige, også selvom erfaringer kan være forskellige fra hinanden.
- At høre andre menneskers erfaringer og tanker kan være med til at åbne fællessamtaler, der også berører med personlige oplevelser.
- Aktiviteter, hvor deltagerne får lov at fordybe sig i egne tanker, kan tit være et godt udgangspunkt for en videre samtale.
- Fællessamtaler, der indkredser tematikker eller emne af relevans for deltagergruppen selv, muliggør mere relevante interviewguides og pejlemærker for indsamlingen.
- En fælles betydningsvurdering, hvor deltagerne inddrages i refleksioner over betydningen af deres egen historie i nutidigt og fremtidigt perspektiv, åbner for nye perspektiver og skaber en bedre forståelse for indsamling som musealt fænomen.
- Der eksisterer en stærk bevidsthed i den unge målgruppe om regler for samtykke og GDPR. Det er derfor afgørende at have de rigtige databehandlingsværktøjer klar for at sikre en tryk relation mellem deltagerne og museet.

Case 3: Sansevandringer på Furesøegnen

Furesøegnen, tæt ved København, er præget af store naturområder, hvor særligt vand og skov gennem århundreder har været med til at forme lokalmiljøerne. Som det fremgår af navnet, spiller Furesøen en helt særlig rolle for områdets lokale identitet, men også andre naturperler som Hareskovene samt de toneangivende byer Farum og Værløse står i hjertet af mange af omkring 40.000 indbyggere, der bebor egnen. I et forsøg på at tilgå områdets historie fra en ny vinkel lancerede Furesø Museer en række sansevandringer, hvor igennem frivillige borgere sammen med museet dokumenterede og indkapslede indtryk fra egnens lokale natur- og kulturmiljøer.

Flyv, fugl! Flyv over Furesøens brusen,
dybt drager natten sit suk!
Træerne hvisker med ængstelig susen,
hilse godnat med et buk!

Uddrag fra digter Christian Winthers digt "Flyv, fugl! Flyv over Furesøens vove" fra 1828.

Idéen til sansevandringerne som et oplevelsesbaseret og vidensindsamlende format blev grundlagt med inspiration fra én af de seneste vendinger inden for den ny kulturhistorie, nemlig sansehistorien. Med Christian Winthers besjælede digt om Furesøen fra 1828 som litteraturhistorisk afsæt var tanken, at sanseindtryk, herunder lyde, dufte og syn, i et område som Furesøegnen, der som mange andre egne i Danmark er præget af både gennemgribende naturmiljøer kombineret med kulturelle bymiljøer, med tiden udvikler sig ganske hurtigt, særligt med tanke på Furesøegnens placering som storkøbenhavnsk tilflytterkommune. For at højne opmærksomheden på sansehistorien som del af museets vidensgrundlag besluttede vi derfor at indsamle nutidens sanseindtryk for eftertiden.

Sansevandringerne blev Markedsført som udbudte museumsoplevelser i forskellige natur- eller kulturmiljøer i kommunen og indgik dermed i museets aktivitetskalender. Ved tilmelding blev deltagerne gjort opmærksom på, at formålet med vandringerne var at indsamle historisk dokumentation om Furesøegnens sanseindtryk for eftertiden, og at denne dokumentation foregik gennem nedskrevne observationer på journaler.

Eksempler på udfyldte journaler. Foto: Immigrantmuseet.

På alle sansevandringerne blev der lagt en deltagerbegrænsning på 10 personer, eftersom ønsket var, at deltagerne skulle have mulighed for at dele deres observationer under vandringerne med hinanden. Målet blev derfor en mere intim oplevelse frem for en stor dataindsamling.

De første sansevandringer blev tilrettelagt efter løse rammer med henblik på at teste, hvordan samskabelsen ville udfolde sig, hvis museet spillede så minimal en rolle som muligt. Museet havde på forhånd udpeget et mødested, hvorfra deltagerne i mindre grupper selv skulle forme og gennemføre deres vandringsruter indenfor en time. Nogle gik med bekendte, andre med fremmede. Tilbage meldingen var dog den samme. Der var et stort ønske om en øget styring af oplevelsen, således at vandringerne blev mere guidede og fællesskabsorienterede. Formatet blev derfor tilpasset, således at én af museets ansatte fremadrettet fungerede som guide og på forhånd tilrettelagde en vandringsrute, som deltagerne i fællesskab gik med på. Vandringsruterne varierede i længde fra 3-5 kilometer og dermed også i tid fra 1-2 timer. Fælles var dog, at ruterne gik i cirkel, således at startstedet også blev slutstedet, og at gangtempoet var let til moderat. Som en enkelt deltager bemærkede under én af vandringerne, kunne det også have været interessant at undersøge, hvordan den samme strækning på for eksempel én kilometer blev oplevet, hvis man gik den gentagne gange, eller hvis man gik en kortere distance i meget langsomt tempo. Imidlertid blev vandringerne lagt efter ønsket om at opleve så mange forskellige natur- eller bymiljøer som muligt på den afsatte tid.

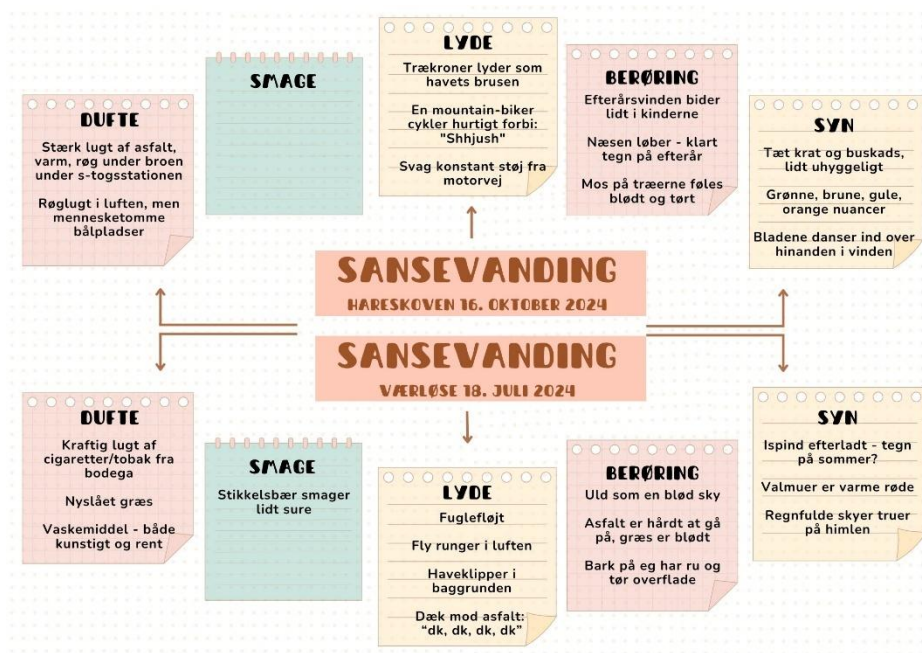
Sansevandring ved Furesøen og i Nørreskoven den 7. april 2024. Ruten var omkring fem kilometer lang og tog to timer at gå. Undervejs var der indlagt tre små pauser, hvor deltagerne fortalte om deres observationer, og Christian Winthers digt fra 1828 blev læst op. Foto: Immigrantmuseet.

Under vandringerne blev der indlagt kortere pauser, hvor deltagerne sammen med den museumsansatte delte observationer og tanker gjort under turen. Det gav ofte anledning til udveksling af lokale fortællinger fra egnen, ligesom personlige minder og anekdoter også blev flittigt delt mellem deltagerne. Pauserne fungerede også som et pusterum fra de mange sanseindtryk, som lagde sig hos deltagerne. Mange var glade for at kunne dele de oplevelser, de havde haft under vandringen. En enkelt deltager på én af vandringer bemærkede sågar, at hjernen faktisk kom lidt på overarbejde, når den skulle bearbejde alle de sanseindtryk, som deltagerne blev opmærksomme på i deres færden rundt i naturen. Oplevelsen havde derfor gjort hende opmærksom på, hvor mange indtryk vi sorterer i og udelukker i vores hverdag.

Foto af skovbrynet taget af en deltager på sansevandring i Hareskoven den 4. maj 2024. Under turen blev deltagerne opfordret til at fotodokumentere deres oplevelser og sanseindtryk. Foto: Immigrantmuseet.

Omend museet på de fleste sansevandringer indtog en synlig rolle, var den dog af anvisende karakter. Observationer og journalføring under vandringerne lå helt og aldeles i deltagernes egne hænder, og der viste sig mange forskellige måder at dokumentere sanseindtryk på. Nogle bevægede sig i det poetiske og lod naturen besjæle på samme måde, som Christian Winther gjorde det næsten 200 år forinden. Andre var detaljeorienterede og adskilte bestemte lyde fra dyr og maskiner. Nogle havde stort behov for at aktivere berøringssansen og komme i kontakt med taktile overflader. Andre igen var glade for at tage billeder for at forevige deres oplevelser.

Eksempler på kortlægning af uddrag af sanseindtryk indsamlet under sansevandringerne i 2024.

De mange skiftende måder at erfare lokalområdet på er mundet ud i flere hundrede observationer fra de mennesker, som kender egnen allerbedst, og de tjener nu som eksempler for eftertiden på, hvordan Furesøegnen duftede, lød, så ud og føltes anno 2024.

Observationer fra journalerne

"Kvalmende lugt fra slikbutik"

Deltager, sansevandring i Farum, 24. februar 2024.

"Motorvejen lyder som havet, det bølger"

Deltager, sansevandring ved Furesøen og Nørreskov, 7. april 2024.

"Bøgeblad giver en bitter nøddesmag"

Deltager, sansevandring i Hareskov, 4. maj 2024.

"Der spilles musik fra Hos Thomas. Et par enkelte ældre mænd får sig en øl. Der grines højlydt fra pubben. Enkelte børn leger på legepladsen. Ellers er der meget stille."

Deltager, sansevandring i Værløse, 16. november 2024.

Læring og best-practice

- Indsamling gennem oplevelsesbaserede formater giver en mere fri proces, hvor forholdet mellem deltager og museum gøres ligeværdigt i målet om at skabe ny viden sammen.
- Museet må være villigt til at afgive autoritet samt at forhandle og genforhandle deres rolle i samskabende processer.
- Deltagerbegrænsning kan være et værktøj til at skabe mere intime og personlige oplevelser og fjerner det kvantitative fokus på besøgstal og større dataindsamling.

- Samskabelse handler ikke om at sætte processen helt fri. Men snarere at finde de rigtige rammer for at processen kan gennemføres.
- Nogle gange er der behov for mere styring på en samskabelsesproces end andre gange. Det handler i høj grad om deltagernes forventning til oplevelsen og museets rolle.
- Forventningsafstemning er afgørende for, at alle parter føler, at de får et udbytte og yder et bidrag til processen og den fælles indsats.
- Vandringerne åbnede for dialog mellem lokale indbyggere; ved at dele en fælles oplevelse fandt deltagerne forbindelser med og til hinanden.

Case 4: Det moderne landbrug

Der er langt fra Morten Korch til moderne landbrug, der er kendetegnet ved en datadrevet, højteknologisk industri, der arbejder i stor skala og højt tempo. I oktober 2024 afholdte Mark| Museet for en Ny Danmarkshistorie workshops med lokale landbrugsskoleelever. De udpegede genstande, som fortæller historien om det moderne landbrug, de er på vej ud i.

Workshopen foregik i museumsmagasinet, hvor landbrugsskoleelever fik en introduktion til museets samling og arbejdede aktivt med at pege på nye indsamlingsemner. De blev inddelt i mindre stationer med stærkt iscenesatte oplevelser, i form af genstand- og generationsmøder med ældre kastrationsmaskiner og en landbrugsmedarbejder der havde betjent dem, historiske kartoffelsorter og lavteknologiske såmaskiner, der var udvalgt efter deres interesser. Formålet var at åbne samtaler om, hvordan landbrug har ændret sig over tid, hvordan moderne landbrug kan dokumenteres og bevares i museet. Under samtalerne blev det hurtigt klart, at traktoren stadig er en af landmandens (m/k) vigtigste maskiner, der via GPS er nærmest selvkørende, kan udregne Markkort, tage jordprøver osv. (og koster millioner fra ny). Dialogisk afsøgte vi, hvad man kan indsamle til at fortælle historien om datadrevet, storskala landbrug, hvis museet hverken har råd eller plads til en moderne traktor. Svaret fra eleverne lød samstemmigt: DATA!

Hver workshop varede 2 timer og havde 12 landbrugsskoleelever som deltagere. Genstands- og generationsmøderne var opstillet som tre stationer, som tre firemandsgrupper roterede imellem. Workshoppenes varighed var kort, elevernes grad af museumsvanthed lav og formålet var fremtidsorienteret. Derfor lagde vi mange kræfter i at sikre deres motivation, ved at iscenesætte workshoppenes som en eksklusiv, anderledes og overraskende oplevelse. Vi brugte Show it AND tell it-metoden, ved at invitere eleverne ud på vores museumsmagasin, så de kunne se vores samling, mens vi forklarede hvad en samling er. I introduktionen til magasinet italesatte vi tydeligt, hvor få mennesker der normalt har adgang til "vores hellige haller". Samtidig insisterede vi på en omstændig proces med at få alle elever til at tage blå overtræksfutter af og på i magasinens slusen, for at styrke indtrykket af adgang til et særligt eksklusivt og beskyttet sted. Et indtryk som blev understreget, da konservatorerne fik ordet og beskrev deres arbejde med museets genstande og magasinforhold.

Museets personale viser genstande frem og forklarer, hvad en samling er.

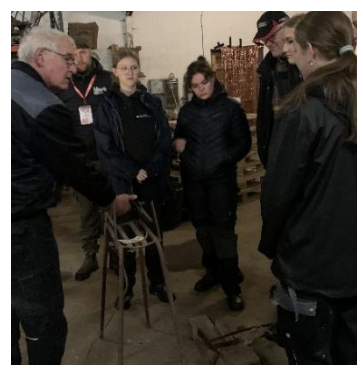
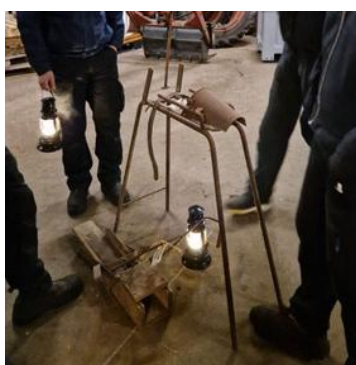
Blå overtrækssko understregede følelsen af eksklusiv adgang til magasinet.

Vi legede også med sanserne ved at lave smage-lugte-røre opgaver og gennem sansebegrænsninger (mørke rum, bind for øjnene osv.), for at engagere eleverne og fastholde deres interesse. Dette skulle give en skærpet oplevelse af den iscenesatte genstand og gennem

sans begrænsninger en anderledes genstandsoplevelse og forståelse. Metodevalget omhandlede samtidigt en nytænkende prøvehandling af relationen fokusgruppe, fagpersonale, frivillige aktører og genstand imellem.

Såmaskinen erfares langsomt gennem fingrene, i forsøget på at gætte dens funktion med bind for øjnene.

Forestillingsevnen blev skærpet lidt ekstra, da museets frivillige delte sine egne erfaringer med kastration og bæltefiksering af smågrise i 1980'erne. Bagefter blev lyset tændt og snakken gik livligt om, hvordan man skaber dyrevelfærd i moderne landbrug.

Læring og best-practice

- Ved at skabe tryghed og tydeligt vise sammenhængen mellem samling, magasin og elevernes bidrag, lykkedes det at forklare formålet med projektet, så eleverne forstod, hvorfor museet har brug for deres viden.
- Fordi workshopen var kort og fokuseret, og emnerne var relevante for deltagerne, opnåede vi høj motivation, der gjorde det muligt at engagere en gruppe med lav "museumsvanthed".
- Flere indbyggede icebreakere var med til at etablere tryghed. Især kaffe/kage-bordet blev et naturligt sted at snakke og (fra deltagernes side) se os fra museet an.
- Udbyttet i form af viden til at styre fremtidig aktiv indsamling var kæmpestor. Konkret udpegede eleverne en hel håndfuld af betydningsfulde genstande, vi nu kan gå i gang med at indsamle: alt fra sprøjtebeviser (uddannelsescertificat), digitale Markkort, trådløse høretelefoner (der bruges til at snakke med andre, mens man kører traktor - en tjans der tidligere kunne være en ensom arbejdsopgave).
- Mange personaleressourcer kræves, så et mindre personaletungt setup og mere målrettede spørgsmål kan optimere processen fremover.

Case 5: Lørdagssysler

Siden 2019 har Immigrantmuseet drevet det fællesskabsfremmende initiativ Lørdagssysler, hvor kvinder med forskellige kulturelle baggrunde mødes til workshops og samtaler om deres interesse for håndarbejde. Formålet med initiativet er at styrke integrationen i det danske samfund ved at udbygge kvindernes sociale netværk og øge deres aktive medborgerskab, samtidig med at museet bidrager til løsningen af kommunale velfærdsopgaver inden for integrationsområdet. Det gøres ved at aktivere museet som socialt og kulturelt mødested med henblik på at nedbryde kulturelle, sproglige og andre identitetsmæssige barrierer og styrke kvindernes sociale netværk, selvtillid/selvværd, danske sprogkundskaber og kendskab til vores samfund og historie.

Som oplevelsesbaseret format var *Lørdagssysler* således allerede etableret, da vi i slutningen af 2023 prikkede hul på *Samskabte Samlinger*. Tanken om, at det sociale initiativ også lå inde med et uforløst potentiale for indsamling af både fortællinger og genstande sammen med flerkulturelle kvinder i Danmark blev hurtigt sat i spil med idéen om at teste samskabelse i allerede eksisterende fællesskaber. På flere parametre var det en tidsbesparende og lettere proces, at indsamlingen således fra starten kunne målrettes et netværk, som allerede frekventerede museet og derfor havde en forudgående forståelse af museumsrummet som et trygt sted at være. Først og fremmest fordi der ikke i samme grad som andre indsatser skulle bruges ressourcer på at rekruttere og fastholde deltagere, men også fordi der allerede var etableret en tillidsfuld relation mellem museet, dets samarbejdspartner og de deltagende kvinder.

For alle samskabende processer gælder, at tillid er en afgørende faktor, og *Lørdagssyslerne* viste sig at være et godt eksempel på, hvordan gatekeepers kan spille en central rolle i opbygningen af tiltro og relationer mellem museum og community. Museets tætte samarbejdspartner, designer Henriette Rolf Larssen, var en gennemgående og afgørende karakter for, at *Lørdagssyslerne* kunne gennemføres og udvides med målet om at indsamle vidnesbyrd sammen med de deltagende kvinder. Ikke alene havde Henriette personlige relationer til mange af de deltagende kvinder. Hun var også med til at blåstemple museet som et trygt rum at færdes i og fungerede dermed som limen mellem museet og det eksisterende fællesskab, museet skulle træde ind i. Hvis samskabelsen skal lykkes som en ligeværdig proces, kan gatekeepernes rolle således være uundværlig.

Lørdagssyslerne udspillede sig som en serie af workshops, der blev afholdt én lørdag om måneden i tre timer. Workshopsene (støttet af Sportgoodsfonden) var gratis at deltage i og åbne for alle interesserede. Som regel var der omkring 15-25 deltagere, men tallet kunne variere en del fra gang til gang. Til hver workshop havde museet og Henriette inviteret en designer, som underviste i en bestemt håndarbejdsteknik, hvorefter deltagerne selv gav sig i kast med arbejdet.

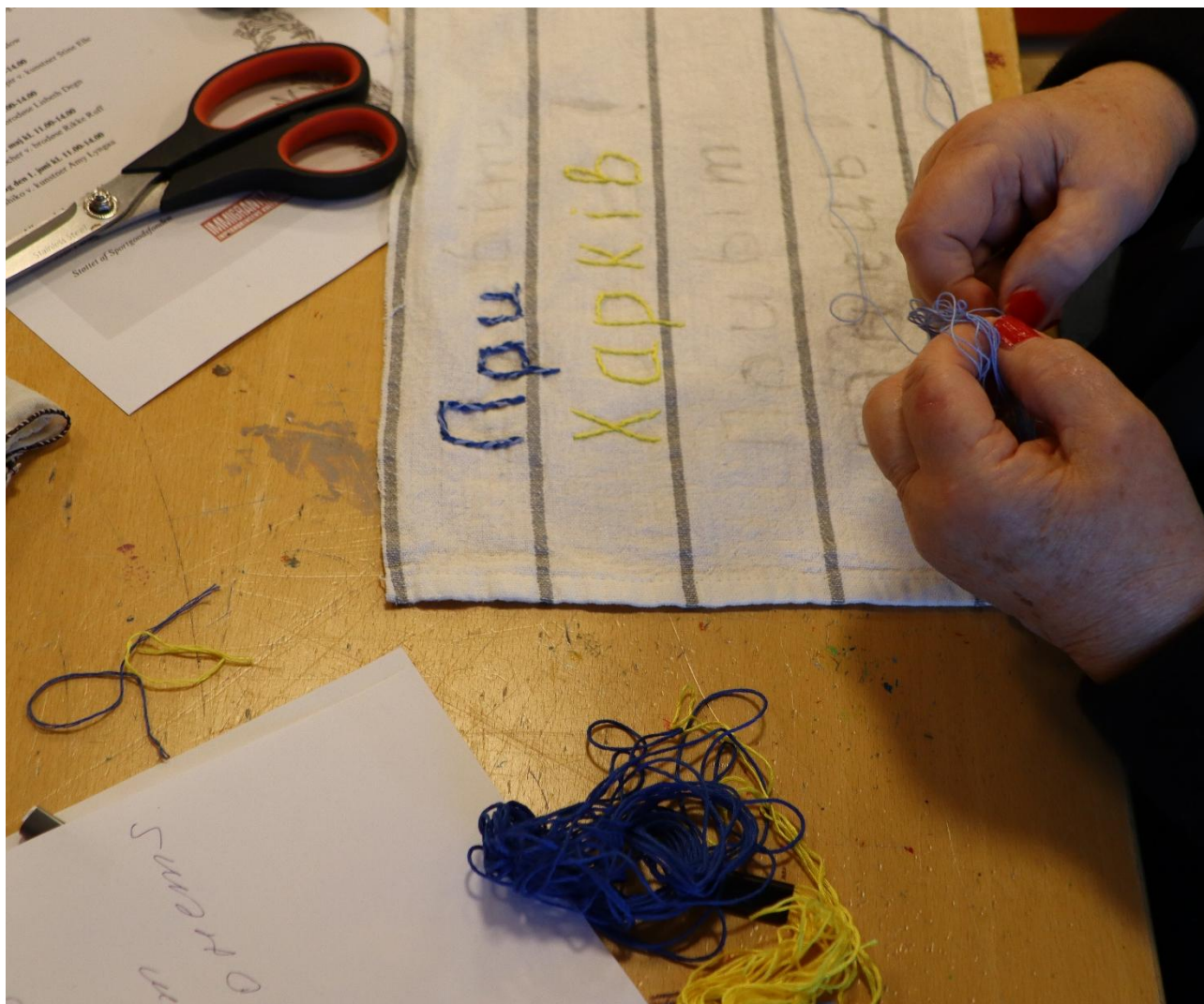

Til Lørdagssyslerne går det sociale fællesskab hånd i hånd med læring om forskellige håndarbejdsteknikker. Foto: Immigrantmuseet.

Én af de centrale læringer fra initiativet var, at workshopsene med tiden kom til at fungere som et *safe space* for mange af kvinderne, som - på trods af sprogbarrierer - delte minder fra deres barndom og anekdoter fra deres hverdagsliv med hinanden. Simpel kommunikation, kropssprog og empati blev det fælles sprog. Sammen med Henriette påbegyndte vi derfor en dialog om, hvordan vi kunne indsamle nogle af de fortællinger, som kvinderne delte med hinanden. Vi var nysgerrige på denne form for immateriel kulturarv fra hverdagen: de små, men universelle samtaler mellem mennesker, og vi besluttede at forsøge at materialisere nogle af disse hverdagssamtaler.

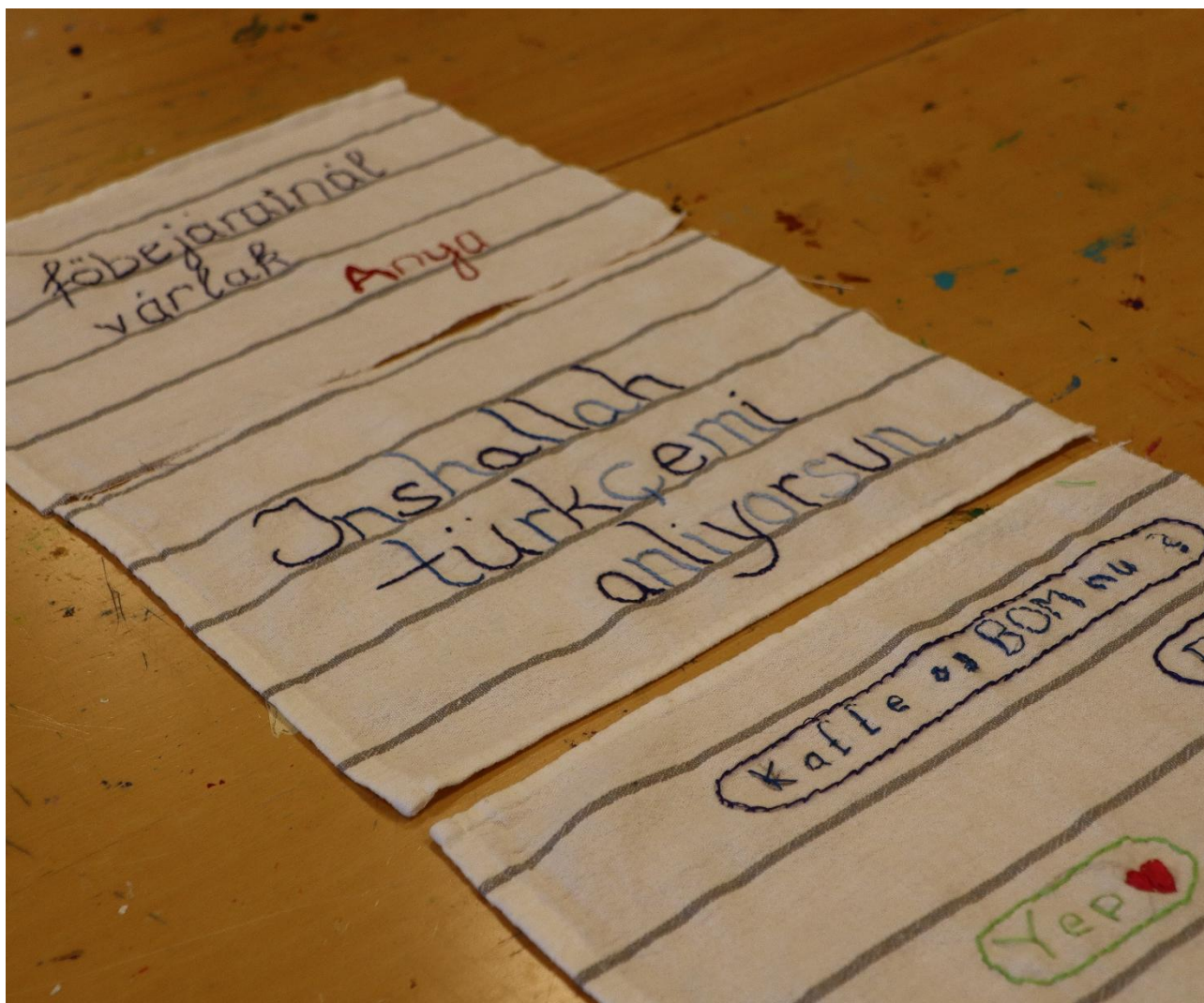
Vi diskuterede idéen om at brodere SMS'er. For de fleste mennesker er SMS'er en meget privat form for kommunikation, som ofte holdes i personlige relationer. De er immaterielle og flygtige af natur, kun synliggjorte af digitale enheder og nemme at slette igen. Men de giver os også et meget direkte og intimt indblik i hverdagskommunikation, sociale praksisser og personlige tanker. Vores tanke var derfor at materialisere SMS'ernes natur gennem håndarbejde for at skabe taktile genstande, som vi kunne bevare som del af museumssamlingen.

Vi bad de deltagende kvinder om at udvælge en SMS, som de ville føle sig komfortable med at omforme til et broderi. Vi understregede, at de kunne vælge en besked, som gjorde dem glade, én der var associeret med et bestemt minde eller bar på en særlig betydning. Efter kvinderne havde udvalgt deres beskeder, begyndte de at brodere SMS'er på forskellige sprog, i forskellige farver, skriftstørrelser, med eller uden emojis - alt sammen efter eget valg.

Eksempel på broderet SMS i ukrainske farver. Januar 2024. Foto: Immigrantmuseet.

Mens arbejdet stod på, dokumenterede vi processen med fotos og indsamlede fortællinger sammen med kvinderne gennem interviews med fokus på deres tanker om håndarbejde. Én kvinde fortalte for eksempel, at hun havde lært at brodere fra sin far, men at hun ikke var glad for det som barn, fordi hun altid skulle hjælpe sin far med at gøre hans håndarbejdsprojekter færdige. En anden kvinde fortalte, at hun havde lært meget håndarbejde gennem sin mor og bedstemor - et perspektiv, der gik igen for mange af kvinderne.

Eksempler på færdigbroderede SMS'er. Juni 2024. Foto: Immigrantmuseet.

De broderede SMS'er bliver lige nu samlet til ét flerstemmigt værk, der skal vises i en udstilling om håndarbejdets betydning for fællesskaber i Farum Kulturhus i 2026. Foruden at indeholde et formidlingsmæssigt potentiale tjener broderiet også som eksempel på, hvordan museumsgenstande baseret på immaterielle personlige fortællinger kan samskabes og materiales.

Udtalelser fra de deltagende kvinder

"Det synes jeg er virkelig fint og vigtigt! Håndarbejde er én ting, men alle de sociale sidegevinster er næsten endnu vigtigere at få formidlet."

Deltager i Lørdagssysler, til spørgsmålet om hvilke tanker vedkommende havde gjort sig om en kommende udstilling baseret på håndarbejdsworkshopsene.

"Første gang kom jeg for at møde lokale og lokalsamfundet. Det er mit mål at netværke. Som en fremmed i Farum synes jeg, det er vigtigt at være i kontakt."

Deltager i Lørdagssysler, til spørgsmålet om hvad vedkommende håbede at få ud af workshopsene.

“Jeg mødte Henriette til et foredrag på Birkerød Bibliotek, og hun inviterede mig med. Først og fremmest kommer jeg for det sociale, for mit netværk er meget lille.”

Deltager i Lørdagssysler, til spørgsmål om hvorfor vedkommende deltager i håndarbejdsworkshopsene.

“Jeg er interesseret i mange håndarbejdsteknikker. Jeg kommer tit på museet. Og de tilbød mig at engagere mig i de interessante teknikker.”

Deltager i Lørdagssysler, til spørgsmålet om hvorfor vedkommende deltager i håndarbejdsworkshopsene.

Læring og best-practice

- Projektet gav synlighed til fortællinger, som ellers normalt er oversete eller overhørt.
- Det lettede samskabelsesprocessen, at netværket af kvinder allerede var etableret, hvorfor indsamlingen kunne pågå i et eksisterende fællesskab.
- Samskabelse af museumsgenstande baseret på personlige fortællinger kan lade sig gøre, hvis man afsætter tid, fornødne ressourcer og de rigtige rammer til at gennemføre projektet.
- De mere langsigtede samskabelsesprocesser kan være mere tids- og ressourcekrævende, men resulterer også i et mere dybdegående og personligt materiale til samlingen.
- At arbejde på et fælles projekt med et fælles mål styrkede sammenhængskraften mellem de deltagende kvinder.
- Gatekeepers er afgørende for at etablere kontakt og opbygge tillid mellem museet og en ønsket målgruppe. De indgår ofte i mere personlige relationer mellem deltagerne og kan således være med til at blåstemple museet som et trygt rum.
- Tværfaglighed vil ofte være en forudsætning for, at de samskabende processer kan gennemføres vellykkede. At trække på flere forskellige kompetencer og viden styrker samskabelsen som flerstemmig proces.
- Fordelingen af roller indenfor samskabelsesprocessen forblev afbalanceret: projektet blev delt mellem museet, samarbejdspartnere og de deltagende kvinder.
- Workshopsene åbnede for dialog mellem de deltagende kvinder; ved at tale med andre deltagere fandt kvinderne frem til forbindelser, fælles interesser og divergerende synspunkter.
- At stille deltagerne et formidlingsoutput (en udstilling) i sigte indvirkede positivt på deres lyst til at deltage i initiativet.
- Samarbejdet mellem Immigrantmuseet og designer Henriette Rolf Larssen videreføres de kommende år og der afsøges muligheder for at samarbejde i andre sammenhænge.

Case 6: Rytmisk Musikkonservatorium

*Over tid udvikler samskabelse sig ofte som en knopskydningsproces, hvor nye initiativer og samarbejder opstår organisk ud af hinanden i takt med, at samskabelsen udfolder sig mellem museum og partnere. Netop derfor er samskabelsen aldrig en lukket lineær proces, men i stedet genstand for knitnuerlig påvirkning og udvikling i nye formater. Et eksempel på dette mødte vi også under projektet, da det oplevelsesbaserede og samskabende format, *Sansevandringer på Furesøegnen* (case 3), affødte nye og uforudsete muligheder gennem et samarbejde med Rytmisk Musikkonservatorium (RMC) i København.*

Samarbejdet startede med en mail fra Rytmisk Musikkonservatorium, der søgte partnere til modulet EKIP (Eksternt Kollaborativt Integreret Projekt) på bacheloruddannelserne for musikere og komponister. Selv beskriver Musikkonservatoriet EKIP som: *“et praktikmodul, hvor de studerende i samarbejde med eksterne partnere udvikler og gennemfører projekter i deres omverden. Her bruger de studerende deres musikfaglige kompetencer på nye måder og for andre formål, end man måske normalt forbinder med professionelle musikere og komponister.”* (Rytmisk Musikkonservatorium, 2024). Formålet var således at etablere samarbejde med eksterne institutioner, herunder for eksempel museer, om enkelte projekter, hvor de studerende kunne få lov til at teste deres musikfaglige kompetencer og bidrage til konkrete indsatser hos institutionerne. Nysgerrige på hvilke resultater de musikfaglige erfaringer i kombination med historisk dataindsamling kunne afføde, takkede vi derfor ja til tilbuddet om samarbejde.

Da der i første omgang var tale om et pilotprojekt, skulle vi rammesætte en mindre indsats, som kunne gennemføres på baggrund af de studerendes viden og erfaringer. Efter flere samtaler med vores partner og kontaktperson fra Rytmisk Musikkonservatorium indkredsede vi indsatsen til blandt andet at skulle omfatte en musikalsk fortolkning af én eller flere sansevandringer. Den gruppe af studerende, der var interesserede i indsatsen, fik derfor udleveret den foreløbige kvalitative data indsamlet gennem journalerne af deltagere på vandringerne. Data, som efterfølgende var blevet samlet af museet og behandlet i ét datasæt med overblik over henholdsvis duft, lyd, berøring og syn som sanseindtryk.

Gruppen af studerende planlægger arbejdet med sansevandringerne på det lokalhistoriske museum Mosegaarden i Værløse. Foto: Furesø Museer.

Med datasættet i hånden udvalgte de studerende én af de gennemførte sansevandringer - ved Furesøen - og drog ud på deres egen gåtur for at gøre sig egne observationer, der kunne supplere de observationer, som deltagerne på den oprindelige sansevandring havde gjort sig. På baggrund af de to vandringer satte de studerende deres musikfaglige kompetencer og viden i spil med den samlede kvalitative data og fortolkede Furesøens særegne auditive miljø, med særligt fokus på lappedykkerens genkendelige kald, i et kort musikalsk format. Det, der var startet som en samskabende indsamling af kvalitativt historisk data mellem museet og lokale Furesøborgere, fik således i en anden samskabende proces et kunstnerisk og kreativt udløb, der blev præsenteret på et fælles seminar for studerende, undervisere og partnere på Rytmisk Musikkonservatorium i efteråret 2024.

Kort tid efter seminaret modtog museet henvendelse fra to af de studerende, som havde samarbejdet med museet under pilotprojektet. De ønskede at udvikle et nyt projekt sammen med museet i forbindelse med deres eksamen i vinteren 2024/2025. Belært af de gode erfaringer fra pilotprojektet takkede vi ja til samarbejdet med det samme og indledte en dialog med de studerende om, hvordan projektet kunne formes til både at omfatte en samskabende indsamling og et formidlingsprodukt.

De to studerende var nysgerrige på sagn som immateriel kulturarv og den rolle, som lokale fortællinger spiller for den lokale identitet. Som bekendt knytter der sig til enhver egn lokale historier og myter - det gælder også Furesøegnen, hvor beretninger om drager, genfærd, trolde og lindorme præger den lokale identitet. Omend flere sagn således er både relevante og velkendte for mange Furesøborgere, havde vi som museum hverken immaterielle eller materielle vidnesbyrd om lokale sagn i vores samling. Det fælles mål blev derfor at dokumentere sagnenes mundtlige karakter - gennem genfortællinger fra lokale frivillige borgere. Efter de studerendes ønske faldt valget på to af de mest kendte sagn: nemlig fortællingen om Klaus Nar, der spillede kong Valdemar Atterdag et pus og gav navn til en lille holm i Farum Sø samt fortællingen om Plejelars, der i en voldsom kamp med dragen i Nørreskoven svigtede sin gode kammerat Ole Dybendal i døden og måtte forvises til den jyske hede.

De to sagn om Klaus Nar og Dragen i Nørreskoven er begge foreviget i letlæsningsbøger publiceret af Furesø Museer. På trods af dette var der ikke vidnesbyrd i vores samling om sagnene og deres betydning for lokalsamfundet.

De to studerende fik til opgave at tilrettelægge indsamlingsformatet og gennemføre optagelserne af genfortællingerne, mens museet hjalp med at rekruttere frivillige borgere til projektet gennem eksisterende netværk og kontakter, fortrinsvis gennem de to lokalhistoriske foreninger Værløseegnens Historiske Forening og Farum Lokalhistoriske Forening. Med henblik på at forevige sagnene i egne kunstneriske værker toner fra Værløse Folkemusikanter således blandet med de indspillede stemmer, der videreførte den gamle tradition for mundtlig overlevering af lokale fortællinger. Samarbejdet førte derfor ikke kun til en belysning af et hul i vores eksisterende museumssamling. Men også til et konkret resultat, i form af råmateriale og de færdige kunstneriske værker, der kunne udfylde hullet og skabe nye perspektiver i samlingen.

Stillbilleder fra de to film med genindspillede sagnfortællinger.

Læring og best-practice

- Samskabelse er sjældent en proces med en konkret afslutning. I stedet knopskyder samskabelsen ofte ind i nye samarbejder og initiativer, der udvikler og påvirker processen.
- At forholde sig åbent og fordomsfrit til nye indsamlingsidéer betaler sig.
- Tværfaglighed vil ofte være en forudsætning for, at de samskabende processer kan gennemføres vellykkede. At trække på flere forskellige kompetencer og viden styrker samskabelsen som flerstemmig proces.
- Et konkret formidlingsoutput er ofte motiverende for såvel partnere som deltagere i en samskabende proces. At se sit arbejde blive udfoldet i et formidlingspotentiale er berigende for alle parter.
- Længerevarende samskabelsesprocesser giver mere dybdegående formater, hvor der efterlades større plads til refleksion og kunstnerisk islæt.
- De studerendes nysgerrighed på immateriel kulturarv førte til, at vi opdagede et hul i vores eksisterende museumssamling og i samarbejde kunne udarbejde en løsning og et konkret resultat, der kunne udfylde hullet og bidrage med nye perspektiver ind i samlingen.

Case 7: Sprogskolen

Hvordan påvirkes et lokalsamfund af stor international tilstrømning? Det var svært at svare på ud fra Mark I Museet for en Ny Danmarkshistorie eksisterende samling tilbage i 2023. På trods af en kæmpe lokal landbrugsindustri, en international lufthavn og virksomheder som bl.a. LEGO og Ryanair, trækker udenlandsk arbejdskraft til Billund Kommune for kortere eller længere perioder. Indsamlingen tvang os til at udvikle nye måder at kommunikere og overvinde sprogbarrierer, og gentænke værdisætning og betydningsvurdering.

Museet ønskede at udfylde huller i samlingen gennem nyindsamling. Det viste sig at være en udfordrende opgave, da områdets internationale naturligt nok er en fragmenteret gruppe, bestående af personer med forskellige baggrunde, arbejdsområder, sprog, interesser, formål med og tidshorisont for deres tilstedeværelse i kommunen. Derfor indgik vi et samarbejde med den lokale sprogskole: Give-Grindsted Uddannelsescenter, og arbejdede med dem i grupper af deres eksisterende sprogklasser.

Det var et langvarigt forløb, hvor vi arbejdede med 10 kursister med forskellig nationalitet. De fleste i gruppen havde besøgt museer i deres hjemland, men følte ikke ejerskab og tilknytning til danske museer, kultur og historie. Selvom det havde brugererfaring med museer, manglede de tryghed. Det var nødvendigt at opbygge en fælles forståelse af, hvad et museum laver, og hvis historie det fortæller. Navnlige, at kursisterne er en del af den historie med deres blotte tilstedeværelse - underordnet om den var permanent eller midlertidig, kort- eller langvarig.

Sprogskolekursister besøger Mark og hilser på museets geder.

Museumsgrisen sagde også hej.

Generelt har vi erfaret, at mennesker uden nogle museumsfaglige forudsætninger næsten udelukkende associerer museer med udstillinger. Det var rent ud sagt svært at forklare og motivere folk til at bidrage til en museumssamling for en ikke nærmere defineret fremtidig forsknings- og formidlings skyld. Især hvis man i forvejen har et begrænset fælles sprog. I samråd med sprogunderviserne, udviklede vi et par kommunikationsgreb, til at støtte formidlingen af projektet. Forberedelsesfasen, udførelsesfasen og evalueringsfasen kørte i loop efter hvert møde, hvor vi undervejs fik tilrettet sproget og faciliteringen, så den passede til kursistgruppen.

De vigtigste greb:

Visuelle stilladser og kendte formater:

I museets præsentationsmateriale brugte vi formater, som sprogskolens kursister kendte i forvejen: f.eks. rutevejledning og en mand med en taleboble. Manden med boblen optræder nemlig ofte i skolens normale undervisningsmateriale og indikerer, at kursisterne præsenteres for nye ord eller sætninger. Billeder og andre visualiseringer giver kontekst, og hjælper med at koble ord og betydning.

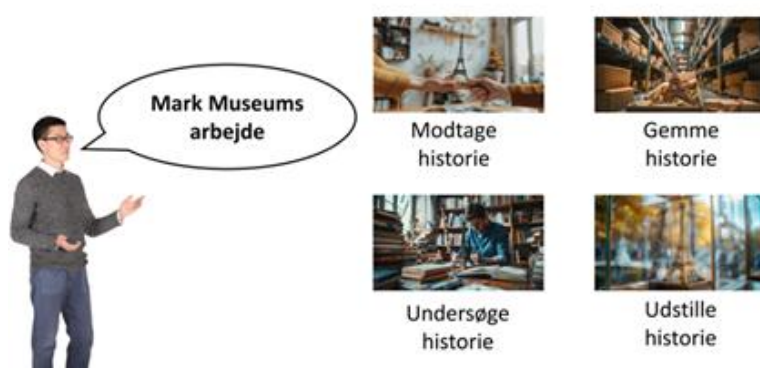
Simpel syntaks og mange gentagelser.

- Start med hvem, hvad, hvor.
- Italesæt forskellen på, hvad man som besøgende oplever på et museum, og hvad personalet arbejder med til dagligt.
- På Mark kan besøgende fx se dyr, udstillinger, vores gamle museumsgård, og komme til forskellige arrangementer i løbet af året (se foto).

Men personalet arbejder med at modtage, gemme, undersøge og udstille historien.

Denne skelnen er en af projektets største læringer, da forklaringen om museums generelle arbejde, gav deltagere en bevidsthed om, hvorfor museer samler. Det er nemlig noget de færreste uden museumsfaglig baggrund ved og tænker over. Denne bevidsthed var altafgørende for at kunne forklare et fremtidsorienteret formål som indsamling.

Emnemæssigt endte vi med at arbejde med et "fælles tredje". Et kapitel i deres læsebog om Danskernes forhold til Svinekød blev anledning til sjove samtaler om traditioner og talemåder.

Indsamlingsprocessen udfordrede vores museale forståelse af værdisætning. Ofte betragtes en langvarig relation til en genstand eller et sted som en forudsætning for den betydningsmæssige dybde, museet typisk eftersøger i en god museumsgenstand. Men for mange i denne gruppe er relationen til DanMark midlertidig og praktisk, snarere end dybt rodfæstet. I casen med sprogsolen bad vi kursisterne om at reflektere over deres kulturelle forforståelse af svin, og hvordan den lignede eller adskilte sig fra dansk svinekultur. Bidraget til samlingen endte altså med at være talemåder som "Vi passede ikke grise sammen", samt beskrivelser af slagteritualer, der omgærder julegrise, og madopskrifter.

Dette skabte behov for nye tilgange til, hvordan vi indsamler og værdisætter historier og perspektiver, der afspejler det kulturskifte, som opstår ved migration. Vores tanke var, at hver lille bid migreret svinekultur skulle kontekstualiseres gennem en grundig registrering af den enkelte kursists baggrund og migrationshistorie. Det viste sig dog at være oplysninger, ikke alle kursister var trygge ved at dele med museet. En somalisk kursist afværgede spørgsmålet om, hvorfor hun opholdt sig i Danmark, med en sarkastisk kommentar om WORK/LIFE-balance. Altså at hun boede i Danmark, fordi det var for langt at pendle til arbejdet i Grindsted fra Somalia.

I arbejdet med flerkulturelle grupper eller grupper med anden kulturel baggrund end dansk kan vi nogle gange støde på den barriere, at museet opfattes som "en myndighed", altså som en repræsentant eller en samarbejdspartner for kommunen, staten eller immigrationssystemet. Det kan virke hæmmende, særligt i de tilfælde, hvor "myndigheder" ikke anses som troværdige og tillidsvækkende i samme grad, som vi ser i Danmark. Det er derfor et opmærksomhedspunkt, som i særlig høj grad kræver fokus på tillidsopbygning og formidling/oversættelse af museets virke.

Museernes langsigtede formål med at samle ind gør det vanskeligt at forventningsafstemme præcist, hvad materialet og informationerne bliver brugt til i fremtiden. For at skabe tillid kan det være nødvendigt at tilbyde anonymiseret indsamling. F.eks. ved at vælge en repræsentant for gruppen som formel giver. I eksemplet fra sprogskolen kan det fx være underviseren eller sprogskolen som institution, frem for den enkelte kursist. Kursisten kan så beskrives i anonymiserede vendinger som: "Kvinde født i Somalia, 33 år gammel, nu bosat i Grindsted" frem for fulde navn og adresse.

Læring og best-practice

- Show it and tell it: hjælp deltagerne til at forstå, hvordan museer arbejder med historie ved at understøtte den mundtlige forklaring med visuelle stilladser.

Modtage
historie

Gemme
historie

Undersøge
historie

Udstille
historie

- Brug AI til at tilpasse billederne specifikt til emnet for indsamlingen, så det visuelle stillads understøtter opgaven bedst muligt. Eksemplet med Eiffeltårnsfiguren stammer fra en indsamling af turismehistorie.

- Andre måder at kommunikere *Show it AND tell it*: se gentandsmøder og magasinrundvisning i case 4.

- Arbejdet med underrepræsenterede emner og brugergrupper forudsætter ofte en ændret tilgang til værdisætning/betydningsvurdering, da kriterier som f.eks. langvarig relation eller mange betydningslag sorterer bestemte grupper fra.
- Tilbyd anonymitet eller anonymisering ved at udvælge en repræsentant for gruppen som den formelle giver - f.eks. En underviser eller anden gatekeeper.

KAPITEL III: IMPACT

Museumsreformens øgede fokus på krydsfeltet mellem samlingens betydning og museernes rolle som mødesteder for alle samfundsgrupper peger ind i behovet for at undersøge samskabelsens impact - på museerne selv og på det omkringliggende samfund. Kulturarven er her eksistentiel, oplysende og social:

Vores museer spiller en central rolle for vores fælles historie og for bevaring af vores nationale arv. De er unikke skatkamre af viden og indsigt, som beriger os med nye og gamle perspektiver på tilværelsen. Museerne er garanter for troværdig viden, og deres samlinger er uundværlige kilder, som giver os en større forståelse af, hvor vi kommer fra og af verden omkring os. De giver os fælles referencer og binder os sammen på tværs af landet. Museerne er vitale for de lokalsamfund, de ligger i. De skaber møder mellem os og danner rammen for fællesskaber og aktiviteter - både inden for og uden for museernes mure.

(‘Museumsreform: en generationsinvestering i vores fælles fortælling’, 2024, 1)

En investering i kultur er således også en investering i velfærdens sociale dimensioner. Vores kulturarv og historie er ikke kun et indblik i fortiden - de er også komponenter, der skal forbinde mennesker og styrke vores sammenhængskraft, på tværs af tid og rum. Det skaber et behov for at kunne måle den impact, som samskabelsen igangsætter og udmunder i. Ikke mindst for at synliggøre betydningen af det samskabende for individer og samfund. Men at måle en sådan impact kan i sig selv være en udfordring, og spørgsmålet er også, hvordan vi måler på den mest hensigtsmæssige måde?

Samskabelse er et arbejde uden ende, uden absolutte fremgangsmåder og uden garanti for vellykkede resultater. Det stemmer ikke nødvendigvis godt overens med behovet for at dokumentere konkrete udfald af en proces. Derfor må vi spørge os selv: Er det muligt at måle og vurdere impact af en proces, der er under konstant forandring af deltagerne, institutionerne selv og de omstændigheder, der danner ramme om processen? Hvilke kriterier skal vi opstille for at vurdere, om impact af en proces har været succesfuld? Skaber behovet for at måle impact af det samskabende en ubalance i det ellers ligeværdige forhold mellem deltagere, partnere og museum? Kan impact måles med det samme, eller er der netop en pointe i, at impact spreder sig som ringe i vandet og derfor først kan måles på længere sigt?

Til slut i dette kapitel har vi samlet nogle af de spørgsmål, som kan være værd at overveje, før man går i gang med at tilrettelægge og udføre en samskabende proces. Det er spørgsmål, vi selv har måtte overveje før, under eller efter projektet ‘Samskabte Samlinger’, og som på mange måder har fungeret som vores metodiske rettesnor såvel som vores etiske kompas i de sammenhænge, vi det seneste år har indgået i. Foruden dette vil vi i de kommende afsnit også klarlægge, hvordan vi - på trods af de ovenfor beskrevne overvejelser - alligevel har forsøgt at arbejde med en multimetodisk tilgang til at indsamle data, der kan være med til at belyse impact fra de forskellige cases - for de mennesker, som har deltaget i de forskellige formater og for museernes indadvendte virksomhed. Metoderne er kvalitative, såsom logbøger, samtaler, observationer, interviews og spørgeskemaer, eftersom vi var interesserede i netop det kvalitative blik på samskabelsen. Hvilke(n) metoder, der var mest egnede, afhang i høj grad af deltagergruppen og formatet. Men samlet har vi forsøgt at få indblik i, hvordan projektet har haft betydning for museers fremadrettede praksisser med indsamling og kulturarvsforvaltning samt deltagernes og gatekeepernes oplevelser med det samskabende.

Impact: Museernes praksisser og arbejde med bæredygtighed

På MARK | Museet for en Ny Danmarkshistorie har samskabelse gennem en årrække været fast integreret som strategisk grundlag og metodisk greb i forskellige formidlings sammenhænge. Det gælder alt fra udvikling af nye udstillinger til rammesætning af lokale byprofiler og projekter som for eksempel etablering af ny legeplads på Museumsgården Karensminde. Som 'impact' af Samskabte Samlinger er de metodiske greb fra samskabelse nu også indtænkt i samlingsvaretagelse, og herunder arbejdet med indsamling, registrering og betydningsvurdering. Arbejdet med de forskellige områder i en ny samskabende kontekst har illustreret værdien af den relation der opbygges; brugere, frivillige, fagpersonale og genstand imellem. Det være sig værdi både på det personlige plan men også i museets samlingsudvikling og kvalificering af den eksisterende samling. Udviklingen taler derfor ind i museets vision om at være det demokratiske mødested og understøtter museets holistiske tilgang. Projektet har givet anledning til en revidering af indsamlingspolitik i foråret 2025 på Mark | Museet for en Ny Danmarkshistorie.

På Immigrantmuseet/Furesø Museer har samskabelse i en årrække udviklet sig som del af det strategiske grundlag og gennem museets politikker for indsamling, registrering, bevaring, formidling og forskning. Med 'Samskabte Samlinger' er vores fokus på samskabelse som museal metode blevet højnet yderligere, især i kontekst af museets praksisser inden for indsamling, registrering og betydningsvurdering. Det har givet udslag i en revidering af museets samlingspolitik, foretaget af ledelse og fagansatte i januar 2025, der har skrevet samskabelse som princip og metode frem i museets fremadrettede samlingsudvikling. Endvidere har museets fagansatte revideret de eksisterende indkomstsedler med henblik på i højere grad at integrere relationelle såvel som personlige perspektiver i sine beskrivelser af vidnesbyrd, ligesom der fremadrettet vil være fokus på, at selve betydningsvurderingen af de historiske vidnesbyrd (materielle som immaterielle) skal være en samskabende proces mellem museum og giver.

Under projektet har museet desuden haft mulighed for at dele viden, erfaringer og tanker med nationale og internationale samarbejdspartnere. Foruden det europæiske netværk AEMI - Association of European Migration Institutions drejer det sig blandt andet om sparring med fagansatte på projektet 'TOLL - Tijd om Los te Laten. Participatief collectiebeheer in museale collecties rond migratie' på Red Star Line Museum i Antwerpen, med fagansatte på projektet 'Collecting the City' på Amsterdam Museum samt med fagansatte på Institute of Political Science ved universitetet i Gdansk. Denne sparring har bekræftet, at der også uden for DanMark er interesse i samskabelse som museal metode, særligt i samlingskontekst, og at vi derfor skal fortsætte dette strategiske fokus for at styrke opmærksomheden på den kulturelle og sociale bæredygtigheds betydning for museumssamlinger.

Impact: Deltagere og gatekeepers tilknytning til museerne

Som indledningsvist nævnt knytter der sig visse udfordringer til ønsket om at evaluere en samskabende proces - udfordringer, der alle udspringer af samskabelsens natur og fokus på ligeværd mellem parterne. Som tidligere projekter har vist, rejser der sig nemlig hurtigt spørgsmål om en uhensigtsmæssig ubalance mellem de samskabende parter, når den ene, så at sige, forsøger at evaluere den anden (Nikkessen et al., 2023; Kaszynska et al., 2022; Bentzen, 2022). Omend det også var refleksioner og overvejelser, vi gjorde os i 'Samskabte Samlinger', havde vi et ønske om som minimum at få et indblik i, hvordan deltagerne, gatekeeperne og andre involverede parter i projektets cases oplevede de samskabende processer. På vores banehalvdel førte begge museer selv logbøger og havde derfor ved projektets udløb rig adgang til egne observationer og refleksioner gjort gennem hele projektåret, men ønsket var naturligvis at supplere disse tanker fra museerne med tanker fra de mennesker, som vi arbejdede med.

I nogle samskabelsesprocesser er impact af direkte karakter og kan derfor ses (og dermed evalueres) af både museum og deltagergruppe med det samme. Det hænger ofte sammen med selve designet på den samskabende oplevelse, som tit vil være præget af en kort tidsramme og af at målet ikke nødvendigvis er at opbygge en længerevarende relation mellem museum og deltagergruppe, men at det i højere grad handler om at skabe en fælles oplevelse ved at deltage i enkeltstående aktiviteter. Et eksempel på dette er Furesø Museers sansevandring (case 3), hvor deltagergrupperne og museet på forhånd var ukendte for hinanden, men gennem fælles oplevelser etablerede en relation, der samskabte ny viden. Vores refleksioner og oplevelser med det samskabende blev opsamlet gennem fællessamtaler som integreret afslutning på sansevandringsformatet, hvor både museum og deltagere kunne dele deres tanker i plenum. Som vist gav det anledning til flere nye idéer til selve formatet og dialoger om forskellige måder, hvorpå sanseindtryk kunne indsamles og dokumenteres. Fællessamtaler → evaluerende greb for Klimadagen og Landbrugsskolen? Et sidste eksempel er desuden Immigrantmuseets 'Hvor har vi hjemme'-indsats (case 2), hvor den første workshoprække i samspil med "Tokulturelt Pigeprojekt" i Farum også blev evalueret gennem afsluttende fællessamtaler om hjem og (fler-)hjemlighed som tema og deltagernes oplevelser af øvelserne med fokus på mødet med fortidens genstande og mennesker. I anden workshoprække med gruppen af frivillige unge valgte vi at gå mere i dybden med den kvalitative evaluering, eftersom formatet indbød til et mere indgående kendskab til deltagerne. Som beskrevet blev evalueringen således udført gennem den betydningsvurderende del af interviewene og affødte flere samtaler om betydningen af deltagernes egne fortællinger for en bredere historie.

Andre samskabelsesprojekter vokser ud over de indledende forventninger, skaber en længerevarende og mere dybdegående relation mellem museum og deltagergruppe og/eller fører til flere konkrete indsatser. Impact i disse rammer kan ikke altid ses og måles med det samme, men bliver måske først på længere sigt synligt. Samskabelsen vil her ofte bestå af længerevarende oplevelsesformater, hvor deltagergruppe og museum over tid opbygger eller udbygger en stærk(ere) relation gennem kontinuerlig kontakt og gensidig tillid. Et eksempel herpå er Immigrantmuseets "Lørdagssysler" (case 5), hvor samskabelsen skete i kraft af et eksisterende socialt fællesskab og gennem en række aktiviteter med afsæt i deltagergruppens fælles interesse for håndarbejde. En relation mellem museum og deltagergruppe var således allerede etableret og blev under de samskabende oplevelser udbygget og gjort stærkere, hvormed indsamlingen af deltagernes fortællinger og samskabelsen af et fælles værk som museumsgenstand kunne lykkes. Deltagernes tanker om det samskabende blev opsamlet gennem spørgeskemaer delt ud på de to sidste håndarbejdsworkshops, der adresserede spørgsmål om deltagernes motivation for at deltage, deres mål eller ønsker for at være med i projektet samt deres tanker om det fælles output, som workshopsene kastede af sig. Som vist gav det et indblik i, at deltagerne først og fremmest blev motiveret af sociale gevinster, at gatekeeperne var afgørende for kontakten til deltagerne og at et fælles output understøttede en følelse af tilhørsforhold hvad enten man var ny eller mere erfaren Lørdagssysler-gænger. Eksempler på, hvordan indsatser med tiden kan udvikle sig til længerevarende samarbejder, så vi også med Give-Grindsted Uddannelsescenter (case 7) og Rytmsk Musikkonservatorium (case 6). I begge tilfælde blev nye bekendtskaber mellem museerne og de deltagende institutioner et afsæt for knopskydninger af længerevarende relationer og fælles mål. Hvor MARK | Museet for en Ny Danmarkshistorie og Give-Grindsted Uddannelsescenter sidenhen har indgået en samarbejdsaftale om at indsamle fortællinger fra skolens sprog elever med henblik på at vise dem i en udstilling i efteråret 2025 (støttet af Slots- og Kulturstyrelsen, "MOSAİK", MUE60W.2024-0024), har Furesø Museer i samarbejde med elever fra Musikkonservatoriet allerede indsamlet genfortællinger af lokale sagn og produceret to film, som fremover kan udbydes som del af museets aktivitetsprogram. Således er de to samskabende projekter vokset langt ud over det, vi først havde forestillet os - ikke mindst takket være en løbende dialog om parternes forventninger og ønsker.

Med afsæt i erfaringer fra de forskellige cases gennemført under 'Samskabte Samlinger' vil vi afslutte denne håndbog med at samle nogle af de spørgsmål, som har gjort sig gældende for vores arbejde, og som er gode at have in mente, når vi taler om samskabelse og impact.

REFLEKSION: VEJEN TIL SAMSKABELSE

LITTERATUR

Arnstein, S. R. (1969). *A Ladder of Citizen Participation*. Journal of the American Institute of Planners.

AXIELL Collections 2019: SARA Brugervejledning 9. Udgave.

<https://www.axiell.com/cdn.triggerfish.cloud/uploads/sites/8/2019/10/sara-brugervejledning-9-udgave.pdf>

Bentzen, T. Ø. (2022). 'Continuous Co-creation: How Ongoing Involvement Impacts Outcomes of Co-creation', *Public Management Review*, 24(1), 34-54. <https://doi.org/10.1080/14719037.2020.1786150>

Black, G. (2011). *Transforming Museums in the Twenty-first Century*. Routledge.

Feuchtwang, S. (2003). "Loss, Transmissions, Recognitions, Authorisations", i S. Radstone og K. Hodgins (red.). *Regimes of Memory*. London, Routledge, 76-89.

Co-Creation in Research: Further Reflections From the 'Co-Creating Safe Spaces' Project

Grøn, R. og Gram, L. K. (2019). Deltagelsens paradoks: Samlingens rolle i den brugerinddragende formidling. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 22(2), 312-331.

Jeppesen, E. B. (2025). *Logbog for Samskabte Samlinger 2023-2024*. Internt dokument.

Johansen, Lise (2005): Fra gaveprotokol - til fælles nationalt on-line registreringssystem

<https://nordjyskemuseer.dk/wp-content/uploads/2019/08/aarbog2005-7.pdf>

Kaszynska, P., Thorpe, A. og Mitchell, S. (2022) *MAKE (E)valuation Report*. University of the Arts London.

Kulturministeriet (2024). *Museumsreform: en generationsinvestering i vores fælles fortælling*. Link:

https://kum.dk/fileadmin/kum/1_Nyheder_og_presse/2024/Aftaletekst.pdf

Lind, L. K. (2025). *Logbog for Samskabte Samlinger 2023-2024*. Internt dokument.

Naguib, S. (2013). "Collecting Moments of Life. Museums and the Intangible Heritage of Migration". *Museum international*, 65(1-4), 77-86.

Nikkessen, J., Yalçiner, G., Awater, F. og Terzi, K. (2003). *Collecting the City - Co-creation: A work in progress*. Amsterdam Museum.

Rasmussen, Mona & Varnild, Ib (1985): Blå kort: Vejledning ved indføring af museumsgenstande i kulturhistoriske museer (blåt hæfte på bagflap af den saglige registrant).

Rytmask Musikkonservatorium (2024). *Video: Hvad går praktik-modulet EKIP ud på?* Link:

<https://rmc.dk/da/ekip>

Simmons, J. E. (2016). *Museums - A History*. Rowman & Littlefield.

Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. Museum 2.0.

Slots- og Kulturstyrelsen (2023). *Opslag til Open Call: Bæredygtige museer*. Link:

<https://slks.dk/tilskud/stamside/tilskud/opslag-til-open-call-baeredygtige-museer>